
NOTAT 2014-4

Verdiskapingen og sysselsettingen av landbruket i Troms

OLE KRISTIAN
STORNES

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

NILF utgir en rekke publikasjoner

Årlig utkommer:

- «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk»
- «Handbok for driftsplanlegging»
- «Utsyn over norsk landbruk. Tilstand og utviklingstrekk».
- «Mat og industri. Status og utvikling i norsk matindustri».

Resultater fra forskning og utredninger utgis i tre serier:

- «NILF-rapport» – en serie for publisering av forskningsrapporter og resultater fra større utredninger
- «Notat» – en serie for publisering av arbeidsnotater, delrapporter, foredrag m.m. samt sluttrapporter fra mindre prosjekter.
- «Discussion paper» – en serie for publisering av foreløpige resultater (bare internettpublisering).

NILF gir også ut:

- «Merverdiavgiftsnøkkel for landbruket»
- «Kontoplan for landbruksregnskap tilpasset NS 4102»
- Regionale dekningsbidragskalkylar.

NILF er sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket som årlig gir ut:

- «Totalkalkylen for jordbruket» (Jordbrukets totalregnskap og budsjett)
- «Referansebruksberegninger»
- «Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken»
- «Volum- og prisindeksar for jordbruket» som ligger på:

<http://www.nilf.no/PolitikkOkonomi/Nn/VolumPrisIndeksar.shtml>

NOTAT 2014-4

Verdiskapingen og sysselsettingen av landbruket i Troms

Ole Kristian Stornes

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Serie	Notat
Redaktør	Sjur Spildo Prestegard
Tittel	Verdiskaping og sysselsetting av landbruket i Troms.
Forfatter	Ole Kristian Stornes
Prosjekt	Verdiskaping i kommuner i Nordland (A935)
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivningsår	2014
Antall sider	43
ISBN	978-82-7077-880-5
ISSN	0805-9691
Emneord	jordbruk, verdiskaping, sysselsetting

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og -marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjettnemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres av Landbruks- og matdepartementet, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

Å synliggjøre jordbrukets betydning for verdiskaping og sysselsetting er nyttig i mange sammenhenger. På denne bakgrunn innvilget Fylkesmannen i Troms en søknad fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) om midler til å gjennomføre en analyse av «Verdiskaping og sysselsetting av landbruket i Troms».

Dette notatet beskriver resultatene fra prosjektet. Notatet tar for seg verdiskapingen og sysselsettingen knyttet direkte til primærjordbruket. Innenfor ressursrammen for dette prosjektet har det ikke vært mulig å utføre grundige analyser av alle aspekter som belyses. Vi mener likevel at resultatene gir en nyttig beskrivelse av verdiskapingen og sysselsettingen av jordbruket i Troms. Resultatene må imidlertid brukes og tolkes med forsiktighet, siden de har en ikke ubetydelig usikkerhet. Dette gjelder ikke minst tall på kommunenivå og for de minste driftsformene.

Prosjektleder for dette prosjektet har vært Ole Kristian Stornes. Kapitlet om skogbruk er skrevet i nært samarbeid med Terje Birger Dahl hos Fylkesmannen i Troms, landbruksavdelingen.

Oslo, mars 2014
Inger-Anne Ravlum
Direktør

Innhold

1	INNLEDNING.....	3
2	METODE OG DATA FOR BEREGNINGENE I PRIMÆRJORDBRUKET.....	5
2.1	Metode og data.....	5
2.2	Datagrunnlag.....	6
3	RESULTATER PRIMÆRJORDBRUKET.....	9
3.1	Produksjonsinntektene i 2013.....	9
3.2	Verdiskaping og sysselsetting i 2013.....	10
3.3	Resultater for ulike driftsformer.....	13
3.4	Mjølkeproduksjon.....	13
3.4.1	Sauehold.....	14
3.4.2	Geitehold.....	15
3.4.3	Svinehold.....	17
3.5	Resultater beregnet per innbygger.....	18
3.6	Utvikling i verdiskaping og sysselsetting over år.....	18
3.6.1	Utvikling i mjølkeproduksjonen over tid.....	20
3.6.2	Utvikling av saueholdet over tid.....	21
3.6.3	Utvikling av geitemjølkeproduksjonen over tid.....	23
3.6.4	Utvikling av storfekjøttproduksjonen over tid.....	24
3.6.5	Utvikling av svineholdet over tid.....	24
3.6.6	Utvikling av andre produksjoner over tid.....	25
4	SKOGBRUKET I TROMS.....	27
	REFERANSER.....	31
	VEDLEGG.....	33

Sammendrag

Hensikten med dette notatet har vært å vise hvor stor verdiskaping jordbruket i Troms står for. Tall for produksjonsinntektene og sysselsettingen er også med på å beskrive jordbrukets betydning i fylket.

De samlede produksjonsinntektene for de vel 1 000 gårdsbrukene i Troms er for 2013 beregnet til å være på nesten 800 mill. kr. Av dette utgjør tilskudd 380 mill. kr.

Begrepet verdiskaping er i dette notatet definert som «nettoprodukt til faktorpris», inkludert alle tilskudd. Dette er lik sum produksjonsinntekter i jordbruket (inkl. tilskudd) minus alle kostnader bortsett fra leid hjelp og jordleie. Det er gjort beregninger med utgangspunkt i data fra produksjonstilskuddsregisteret hos Statens landbruksforvaltning og driftsgranskingene hos NILF. Verdiskapingen av jordbruket i Troms for 2013 er på nesten 320 mill. kr.

Balsfjord er den klart største jordbrukskommunen i Troms og også størst i hele Nord-Norge med en verdiskaping på 61 mill. kr. Målselv og Harstad er de nest største jordbrukskommunene i fylket med en verdiskaping på henholdsvis 31 og 30 mill. kr.

Sysselsettingen i jordbruket i Troms er på omtrent 1 140 årsverk á 1 845 timer. Jordbruket i Balsfjord kommune gir en sysselsetting på 230 årsverk, mens Harstad kommune har 110 årsverk og Målselv kommune nesten 100 årsverk i jordbruket.

Av de ulike driftsformene i jordbruket, er det mjølkeproduksjonen som svarer for den største verdiskapingen i Troms. Verdiskapingen av mjølkeproduksjonen i fylket er på 150 mill. kr og driftsformen gir sysselsetting for 470 årsverk. Produksjonsinntektene for de omtrent 240 mjølkeproduksjonsbrukene er på omtrent 390 mill. kr. Balsfjord er den største mjølkeproduksjonskommunen i Troms med en verdiskaping på 38 mill. kr og deretter kommer Målselv med 18 mill. kr.

Det er sau på vel 500 bruk i Troms. Saueholdet i fylket har 220 mill. kr i sum produksjonsinntekter, en verdiskaping på nesten 100 mill. kr og driftsformen gir sysselsetting til 460 årsverk. Balsfjord er den største sauekommunen i Troms med en verdiskaping på 12 mill. kr.

Verdiskapingen i geiteholdet i Troms er på 38 mill. kr. De 80 geitebrukene i Troms har en sysselsetting på 120 årsverk, og de samlede produksjonsinntektene er på 90 mill. kr. Troms er det største geitefylket i landet med en verdiskaping på 38 mill. kr.

Mjølkeproduksjon, sauehold og geitemjølkeproduksjon er de viktigste driftsformene i Troms. De andre driftsformene i jordbruket i fylket oppnådde til sammen en verdiskaping på omtrent 30 mill. kr i 2013, og de svarer for en sysselsetting på nesten 100 årsverk.

Den relative betydningen av jordbruket er ofte større i utkantkommuner med et lite folketall enn i mange av de tettest befolkede kommunene i Troms. Balsfjord, Lyngen, Kvæfjord og Kåfjord er de kommunene som har høyest verdiskaping fra jordbruket utregnet per innbygger. Balsfjord er også her best med en verdiskaping per innbygger på 11 000 kr.

Jordbrukets betydning for verdiskaping og sysselsetting har blitt redusert over tid. NILF har tidligere beregnet verdiskapingen og sysselsettingen av jordbruket i Troms for 2004 og 2009. Verdiskapingen av jordbruket i Troms var på 338 mill. kr i 2004 hvis vi inflasjonsjusterer beregningene til 2013-verdi. I 2009 var verdiskapingen på 327 mill. kr og i 2013 på 317 mill. kr. Totalt gav jordbruket i Troms en sysselsetting på 1780 årsverk i 2004. Sysselsettingen ble redusert til 1410 årsverk i 2009 og i 2013 gav jordbruket i fylket en sysselsetting på 1 140 årsverk. Det har skjedd en reduksjon i antall husdyr

og i antall dekar jordbruksareal som er i drift de siste årene. Dessuten har gjennomsnittsb Bruket blitt større etter hvert og det brukes stadig mer teknisk utstyr. Dette gjør at det kreves mindre manuell arbeidskraft.

Sauehold er den eneste av husdyrproduksjonene som har økt verdiskapingen over tid. I 2004 var verdiskapingen i saueholdet i Troms på 72 mill. kr, i 2009 på 93 mill. og i 2013 på 98 mill. kr. Tallene refererer seg til faste 2013-kroner. Antall sauer i fylket har gått noe ned, men lønnsomheten i produksjonen har blitt betydelig bedre i løpet av de siste 10 årene.

Troms er det største geitefylket i landet. Men geiteholdet har hatt en negativ utvikling de siste årene. Antall geiter har blitt redusert en god del. I 2004 ble verdiskapingen av geitemjølkeproduksjonen beregnet til å være på 58 mill. kr. Tallet er inflasjonsjustert til 2013-verdi. Tilsvarende tall for 2009 og 2013 var på henholdsvis 52 og 38 mill. kr.

Mjølkeproduksjonen er den største og viktigste driftsformen i Troms. Verdiskapingen for denne produksjonen har blitt redusert fra 175 mill. kr i 2004 til 152 mill. kr i 2013. Begge tall er gitt i faste 2013-kroner. Sysselsettingen i mjølkeproduksjonen har gått ned fra 740 årsverk i 2004 til 470 årsverk i 2013.

Det er lauvskog på 90 prosent av det produktive skogarealet i Troms. For tiden hugges det svært lite tømmer og massevirke i fylket. Mesteparten av det som hugges av trær i Troms går til vedproduksjon. I tillegg hugges det en del skog som går til brenselflis.

Statistisk sentralbyrå har på grunnlag av spørreundersøkelser beregnet vedproduksjonen i Troms til å være på om lag 110 000 m³. Fylkesmannen i Troms har samlet inn opplysninger om vedhogsten fra de ulike kommunene i fylket og kommet til en samlet hogst på 160 000 m³. Avhengig av hvor stor vedproduksjonen er, vil verdiskapingen for skogen i Troms være i størrelsesorden 50 til 80 mill. kr. Sysselsettingen i skogbruket er fra 280 til 400 årsverk.

1 Innledning

Landbruket er en viktig næring i Troms. Samtidig er landbruket under endring. Internasjonalt er det et press om deregulering av landbruket og et krav om mer markedsbaserte løsninger.

Både for politikere, byråkrater, rådgivere, gårdbrukere og øvrige samfunnsmedlemmer vil det være nyttig å få kvantifisert jordbrukets betydning både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Formålet med dette notatet er å tallfeste jordbrukets bidrag til verdiskaping og sysselsetting i de ulike geografiske områdene i Troms.

I dette notatet blir det også vist tall for de enkelte driftsformene i Troms. Dette gir et bilde av hvilke driftsformer som er av mindre og større viktighet med hensyn på verdiskaping og sysselsetting.

Omtrent 1 000 bruk fra Troms søkte om produksjonstilskudd per 31. juli 2013. Det er svært lite jordbruksproduksjon på bruk som ikke søker om produksjonstilskudd. Derfor har vi antatt at vi kan legge til grunn de brukene som søker om tilskudd.

Kapittel 3 viser resultatene for de beregningene som er gjort i forhold til selve primærlandbruket i Troms. I tillegg til tall for verdiskapingen og sysselsettingen i jordbruket, presenteres det også utregninger for de samlede produksjonsinntektene i næringen. I dette kapitlet er skogbruk, jakt og fiske og andre tilleggsnæringer knyttet til gårdsbrukene holdt utenom.

I kapittel 4 er det gitt en omtale av skogbruket i Troms. Det er blitt gjort et forsøk på å anslå hvor store verdier som skapes innenfor skogbruket i fylket og hvor stor sysselsetting denne næringen representerer.

NILF har i løpet av de siste 10 årene laget flere rapporter og notater som beskriver verdiskapingen og sysselsettingen av jordbruket i ulike fylker i landet. I de fleste tilfeller er det også foretatt en tilsvarende kartlegging av skogbruket og tilleggsnæringer. Dessuten er ringvirkningene av landbruket vanligvis også beregnet. Disse notatene og rapportene kan lastes ned fra NILF's hjemmeside på internett.

2 Metode og data for beregningene i primær-jordbruket

For å finne ut nøyaktig hvor stor verdiskapingen i jordbruket er, måtte det ha vært laget en statistikk på grunnlag av regnskapene for alle bruk i Troms. Hvor stor sysselsettingen i jordbruket er i antall årsverk, kan helt riktig bare beregnes ved at alle gårdbrukerne regelmessig noterte hvor mye de arbeider i jordbruket. Det sier seg selv at et slikt opplegg ikke lar seg gjennomføre. I praksis må verdiskapingen og sysselsettingen beregnes på best mulig måte ut fra tilgjengelig datamateriale. Opplysninger fra representative utvalg kan være et godt grunnlag for slike beregninger.

2.1 Metode og data

Verdiskaping er et mye bruk uttrykk, særlig i politiske dokumenter og i dagspresse. Verdiskaping er vanligvis ikke et begrep eller mål i regnskaper, verken i bedriftsregnskap eller i sektor- og nasjonalregnskap. I følge Statistisk sentralbyrå kan «hver enkelt nærings bidrag til den samlede verdiskaping ...måles ved næringens samlede bruttoprodukt (definert som produksjon minus produktinnsats. Måles i basisverdi; det produsenten sitter igjen med etter at subsidier er mottatt og avgifter betalt).» (SSB, 2001)

I bruttoproduktet vil produktsubsidier, for eksempel pristilskudd, inngå, mens tilskudd som ikke kan henføres til et bestemt produkt, ikke er med. Dette vil ha betydning for jordbruket der produktuavhengige tilskudd utgjør en vesentlig del av de totale tilskuddene. I den grad produktuavhengige tilskudd er betaling for produksjon av fellesgoder som samfunnet ønsker, vil det kunne argumenteres for å ta med disse tilskuddene i en vurdering av verdiskaping i jordbruket.

Avskrivninger er ikke trukket fra i bruttoproduktet. Bruttoproduktet er således et uttrykk for hvor mye som er igjen av produksjonsverdien til betaling for de primære innsatsfaktorene jord, kapital og arbeid. Bruttoproduktet skal dekke avskrivninger og renter, lønn for ansatte og betaling for eiernes eget arbeid, og det skal eventuelt gi en fortjeneste. Avskrivninger er en «nødvendig» kostnadspost på lengre sikt, selv om det er mulig å «leve på avskrivninger» på kort sikt.

Når en vil beregne verdiskaping ut fra regnskaper, som for eksempel driftsgranskningene, kan en ta utgangspunkt i følgende sammenhenger:

Sum inntekter (produksjonsinntekter), jordbruket
+ Familiens arbeid på nyanlegg
- Sum kostnader (ekskl. avskrivninger), jordbruket
+ Kostnader, leid hjelp
+ Kostnader, jordleie
= «Bruttoprodukt til faktorpris» (hvor tilskudd er inkludert)
- Sum avskrivninger, jordbruket
= «Nettoprodukt til faktorpris» (hvor tilskudd er inkludert)
= Faktorinntekt

Lien m. fl. (2004) benyttet samme definisjon og opplegg i en analyse av verdiskaping og sysselsetting i jordbruket i Hedmark. Når en benytter disse sammenhengene, får en resultater som er noenlunde i samsvar med for eksempel nasjonalregnskapet, men det er ikke helt samsvar.

I dette notatet er det fokusert mest på «nettoprodukt til faktorpris». Når ikke annet er sagt, er det dette resultatmålet vi legger til grunn når vi omtaler «verdiskaping». Vi har også tatt med tall for produksjonsinntekter. Dersom produksjonen skjer i hovedsak på egne ressurser, vil produksjonsinntekter være en god indikator på verdiskapingen. I tilfeller der produksjonen i stor grad er basert på innkjøpte ressurser, vil produksjonsinntekter være en dårlig indikator på den verdiskaping som skjer i en bedrift, næring eller region.

For å beregne verdiskapingen har vi tatt utgangspunkt i data fra produksjonstilskuddsregistret hos Statens landbruksforvaltning (SLF) og driftsgranskingene hos NILF.

SLFs produksjonstilskuddsregister for året 2013 med søknadsomgangene 1. januar og 31. juli har vært viktige datakilder for våre beregninger. For sau og geit har vi bare brukt dyretallet per 1. januar. Det er antallet på dette tidspunktet som best viser hvor mange avlsdyr det er i disse produksjonene. Etter hvert som året går blir antall avlsdyr av sau og geit redusert på grunn av at noen blir slaktet eller at dyr kreperer. Dessuten finnes det ikke noen registreringer i driftsgranskingene for antall dyr per 31. juli. For mjølkekyr og for ammekyr er dyretallet vanligvis stort sett stabilt hele året igjennom. For disse husdyrproduksjonene har vi for antall dyr brukt et gjennomsnitt av registreringene per 1. januar og 31. juli. Det samme har vi gjort for fjørfé og gris.

Økonomien i jordbruket påvirkes selvfølgelig av de naturgitte forholdene i det enkelte år. Et godt avlingsår slår selvfølgelig positivt ut økonomisk i forhold til et år med dårlige avlinger. For å utjevne disse årlige svingningene, burde en ideelt sett bruke resultatet fra flere år som grunnlag for beregningene.

2.2 Datagrunnlag

2010 var et spesielt år for jordbruket i Troms. Det var store avlingsskader i enkelte områder og dette medførte små avlinger. En del gårdbrukere måtte kjøpe inn mye grovfôr og enkelte valgte å redusere buskapsstørrelsen. Dessuten ble det utbetalt betydelige beløp i avlingsskadeerstatninger. De reduserte avlingene i 2010 påvirket driften og driftsresultatet for mange bruk også i 2011. Avlingsskadene i 2010 førte til økte kostnader til innkjøp av fôr og kostnader til reparasjon av engarealer også i 2011. Dessuten ble det betalt ut noe i avlingsskadeerstatninger også i dette året. 2012 er derfor det første normale året etter kriseåret 2010 for jordbruket i Troms. Derfor har vi i våre beregninger bare brukt driftsgranskingene for 2012 som grunnlag for våre beregninger.

I driftsgranskingene for jordbruket var det med 14 mjølkebruk fra Troms i 2012. 11 av disse brukene var fra mjølkesone G og 3 fra mjølkesone I. Vi hadde ikke med noen mjølkebruk fra Lyngen, Karlsøy og Storfjord, som ligger i sone H. For å få et bedre datagrunnlag, har vi brukt tall for alle de 20 mjølkebrukene i driftsgranskingene som ligger i sone G. Mjølkesone G består av Lofoten, Ofoten og kommunene Hamarøy og Tysfjord i Nordland og for Troms hele fylket unntatt kommunene Lyngen, Karlsøy, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen.

Tabell 2.1 viser verdiskapingen for gjennomsnittsbruket i sone G med 21,5 årskyr. Gjennomsnittsbruket hadde også 0,75 ammekyr. I tabellen er de inntektene og kostnadene og det arbeidsforbruket som vi antar hører til ammekuproduksjonen, rensket bort. Vi får da en verdiskaping per årsku i sone G på kr 31 191. De 10 minste mjølkebrukene i sone G hadde 15,0 årskyr og en verdiskaping på kr 33 882 per årsku. Verdiskapingen per årsku var tilsvarende kr 29 330 for de største brukene med et antall årskyr på 28,0.

Mjølkesone I består av kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæningen i Troms og Alta i Finnmark. I driftsgranskingene er det med 3 mjølkebruk fra sone I fra Troms og 6 bruk fra Alta i Finnmark. Derfor har vi brukt gjennomsnittstallene for alle de 9 mjølkebrukene i sone I som grunnlagsdata i våre beregninger for de aktuelle kommunene i Nord-Troms. Disse brukene hadde 22,3 årskyr i gjennomsnitt og en verdiskaping per årsku på kr 30 157.

For mjølkeproduksjonen i Lyngen, Karlsøy og Storfjord har vi brukt datagrunnlaget fra mjølkesone I. Bruk i sone H får utbetalt 21 øre mer i distriktstilskudd per liter mjølk enn det som er tilfelle for sone G. Mellom sone H og I er det en forskjell i distriktstilskudd på 58 øre.

Tabell 2.1 Verdiskaping og sysselsetting for et bruk med 21,5 kyr i sone 7

	Verdiskaping, kr	Arbeidsforbruk, timer
Planteproduksjonsinntekter	7 436	
Husdyrinntekter	1 053 496	
Tilskudd	691 107	
Andre jordbruksinntekter	30 489	
Sum produksjonsinntekter	1 782 528	
Familiens arbeid på nyanlegg	10 591	
Kostnader i jordbruket ekskl. avskrivninger	-1 121 655	
Leid arbeid	126 433	
Jordleie	3 929	
Bruttoprodukt	801 826	
Avskrivninger jordbruket	-132 152	
Nettoprodukt (verdiskaping)	669 674	
Arbeidsforbruk i jordbruket		3 686

Tabell 2.2 viser gjennomsnittstall for verdiskaping og sysselsetting for de viktigste produksjonene i Troms og i Nord-Norge. Tallene er beregnet på bakgrunn av driftsgranskingene i jordbruket.

Gjennomsnittstallene i tabell 2.2 for mjølkeproduksjon, sauehold og geitehold er forholdsviss sikre. De minste brukene er ikke representert i driftsgranskingene. Dette gjør at vi ikke har tall for små sauebruk, noe som det finnes en del av i Troms.

Tabell 2.2 Produksjonsinntekter, verdiskaping og arbeidsforbruk for ulike typer bruk i Nord-Norge

Bruksstørrelse og region	Produksjonsinntekter, kr	Verdiskaping, kr	Arbeidsforbruk, timer
Mjølkeproduksjon 21,5 årskyr sone 7	1 782 528	669 675	3 686
Mjølkeproduksjon 15,0 årskyr sone7	1 257 560	506 868	3 331
Mjølkeproduksjon 28,0 årskyr sone 7	2 235 840	834 683	4 069
Mjølkeproduksjon 27,3 årskyr sone 9	2 059 269	821 933	3 635
155,2 vinterfôra sau Nord-Norge	675 255	298 336	2 575
103,9 vinterfôra sau Nord-Norge	474 686	181 966	1 724
206,4 vinterfôra sau Nord-Norge	876 379	433 837	2 258
165,0 geiter Nord-Norge	1 346 359	558 171	3 389
124,4 geiter Nord-Norge	1 073 736	516 017	2 742
205,6 geiter Nord-Norge	1 618 982	600 326	4 037

For andre produksjoner er tallene som en har lagt til grunn for beregningene, mer usikre fordi vi har få bruk med i driftsgranskingene fra Troms og fra Nord-Norge. Her har det vært nødvendig også å bruke tall fra bruk i Trøndelag og på Østlandet. For disse driftsformene er det gjort noen justeringer for å få best mulige tall for Troms. Satsene for distriktstilskudd på produktene, som er gjeldende for Troms, er lagt til grunn. Det er også tatt hensyn til at grunnprisen på kjøtt i Nord-Norge er lavere enn i resten av landet og at det motsatte er tilfelle for kraftfôrprisen. Lønnskostnadene er justert noe ned fordi Nord-Norge har lavere satser for arbeidsgiveravgift enn resten av landet. De fleste kostnadene ellers er skjønsmessig økt noe fordi det må antas at de nordnorske brukene har noe høyere tall for enkelte kostnadsposter enn tilsvarende bruk i Trøndelag og på Østlandet.

I våre beregninger av verdiskaping og sysselsetting har vi brukt driftsgranskingstallene for 2012 og hentet opplysninger om arealbruk og dyretall fra produksjonstilskuddsstatistikken for 2013. Vi har gjort dette fordi vi har ønsket å bruke det nyeste tilgjengelige datagrunnlaget. Kanskje skulle vi ha justert driftsgranskingstallene for 2012 med en indeks for å komme på 2013-nivå. Men det er vanskelig på nåværende tidspunkt å anslå hvordan det økonomiske resultatet vil bli for 2013. Driftsgranskingstallene for 2013 vil ikke være tilgjengelige før i desember 2014. Vi vet at prisen for mjølk og kjøtt stort sett var høyere i 2013 enn i 2012, men kostnadene vil etter all sannsynlighet også være høyere.

Vi har gjort et unntak i forhold til å bruke driftsgranskingstallene for 2012 og det gjelder svineholdet. Prisen på svinekjøtt var betydelig lavere i 2013 enn året før. For svinehold har vi derfor justert kjøttinntektene i forhold prisnivået i 2013. Det samme har vi gjort for kraftfôrkostnadene.

3 Resultater primærjordbruket

Det er blitt beregnet tall for produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting av jordbruket for hver av de 24 kommunene i Troms. Her er det store variasjoner. Det finnes en del store jordbrukskommuner. I noen kommuner er det lite eller ikke noe jordbruk.

3.1 Produksjonsinntektene i 2013

Verdiskapingen av jordbruket er tidligere blitt definert. Produksjonsinntektene inngår som en viktig størrelse i dette begrepet. I dette kapitlet blir produksjonsinntektene i jordbruket i Troms beskrevet nærmere. Produksjonsinntekter er verdien av varer og tjenester som er produsert i løpet av året pluss tilskudd fra det offentlige. I produksjonsinntektene inngår verdien av det som er solgt eller tatt ut til forbruk, korrigert for endringer i lagerbeholdningene av disse produktene.

Tabell 3.1 viser at de samlede produksjonsinntektene i jordbruket i Troms er på nesten 791 mill. kr. Av dette utgjør tilskudd 383 mill. kr eller nesten halvparten av de samlede produksjonsinntektene. Husdyrproduksjonsinntektene i Troms er på 371 mill. kr og planteproduksjon og andre aktiviteter skaper produksjonsinntekter på til sammen 37 mill. kr.

Tabell 3.1 Produksjonsinntektene i jordbruket i Troms, mill. kr

	Plante- produksjons- inntekter	Husdyr- produksjons- inntekter	Tilskudd	Andre inntekter	Sum pro- duksjons- inntekter
Troms	24	371	383	13	791

De produksjonstilskudd som gårdbrukerne mottar, kan vi dele i direkte tilskudd og pristilskudd. I pristilskudd inngår distriktstilskudd og grunntilskudd på kjøtt og mjølk. Pristilskuddene utgjør for Troms 98 mill. kr mens de direkte tilskuddene er på 285 mill. kr.

Tabell 3.2 viser produksjonsinntektene i jordbruket i de forskjellige kommunene i Troms. Balsfjord kommune er den klart største jordbrukskommunen i Troms. I Balsfjord er sum produksjonsinntekter i jordbruket beregnet til å være omtrent 150 mill. kr. Harstad er den nest største jordbrukskommunen i Troms med produksjonsinntekter på 80 mill. kr. Deretter kommer kommunene Målselv, Kvæfjord og Lyngen med produksjonsinntekter på henholdsvis 79, 59 og 55 mill. kr.

Tabell 3.2 Produksjonsinntektene i jordbruket i Troms, mill. kr

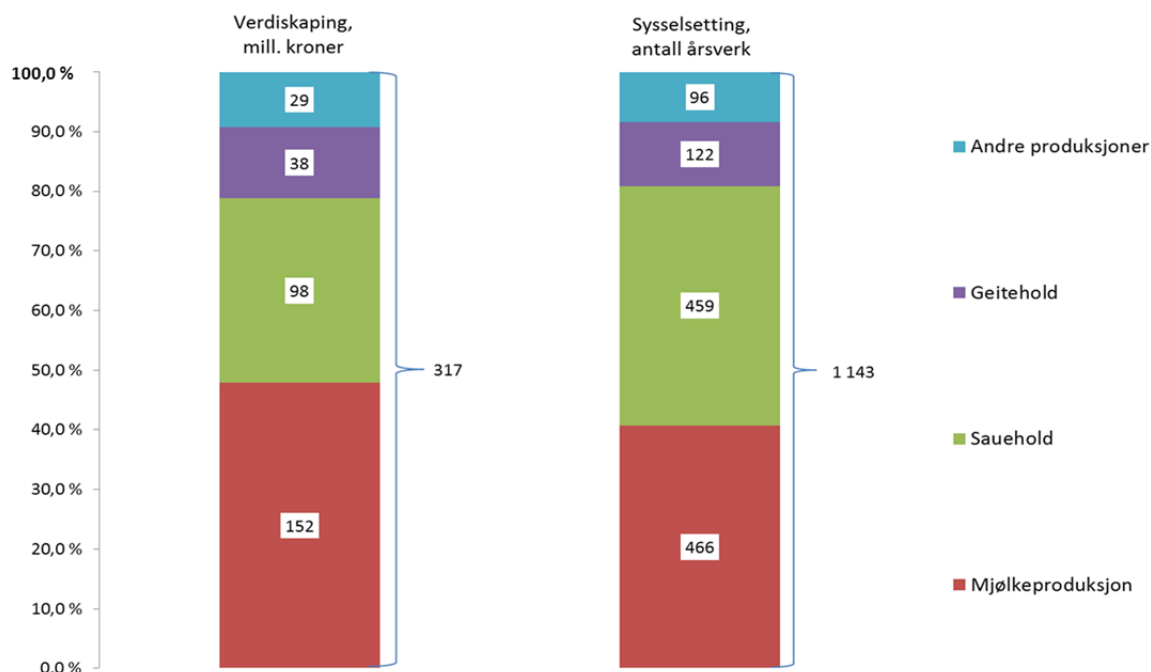
Kommune	Produksjons- inntekter	Kommune	Produksjons- inntekter
Harstad	80	Tranøy	11
Tromsø	51	Torsken	2
Kvæfjord	59	Lenvik	30
Skånland	18	Balsfjord	150
Ibestad	17	Karlsøy	15
Gratangen	9	Lyngen	55
Lavangen	6	Storfjord	11
Bardu	47	Kåfjord	40
Salangen	22	Skjervøy	2
Målselv	79	Nordreisa	49
Sørreisa	11	Kvænangen	10
Dyrøy	16		

3.2 Verdiskaping og sysselsetting i 2013

Vi har gjort beregninger for alle de 24 kommunene i Troms. Beregningene er relativt sett mer usikre jo mindre geografisk nivå vi er på. Spesielt er tallene på kommunalt nivå usikre når det gjelder de driftsformene som betyr relativt lite totalt sett. Dette gjelder bl.a. de rene planteproduksjonene og fjørfeproduksjonen. Vi har regnet på disse produksjonene også for hver kommune. Tallene for disse vil ikke bli presentert for seg selv i dette notatet, men de inngår i totaltallene.

Verdiskapingen i jordbruket i Troms er på vel 300 mill. kr, og sysselsettingen er på vel 1 140 årsverk. I figur 3.1 er verdiskapingen og sysselsettingen av de ulike driftsformene i jordbruket i Troms framstilt i et søylediagram. Søylene til venstre i diagrammet viser verdiskapingen av de ulike driftsformene i jordbruket i Troms. Søylene til høyre viser hvor mange årsverk arbeidsforbruket i de ulike driftsformene representerer.

Mjølkeproduksjonen er den viktigste driftsformen i Troms med 48 prosent av verdiskapingen og 41 prosent av sysselsettingen. Saueholdet er også forholdsvis stort i Troms og skaper verdier for nesten 100 mill. kr og gir arbeid for 460 årsverk. Troms er det største geitefylket i landet. Geiteholdet står for 12 prosent av verdiskapingen og 11 prosent av sysselsettingen av det totale jordbruket i fylket. De andre driftsformene som svinehold, fjørfeproduksjon, kjøttproduksjon på storfe og planteproduksjoner står for 9 prosent av verdiskapingen av jordbruket i Troms.

Figur 3.1 Verdiskaping og sysselsetting av de ulike driftsformene jordbruket i Troms i 2013

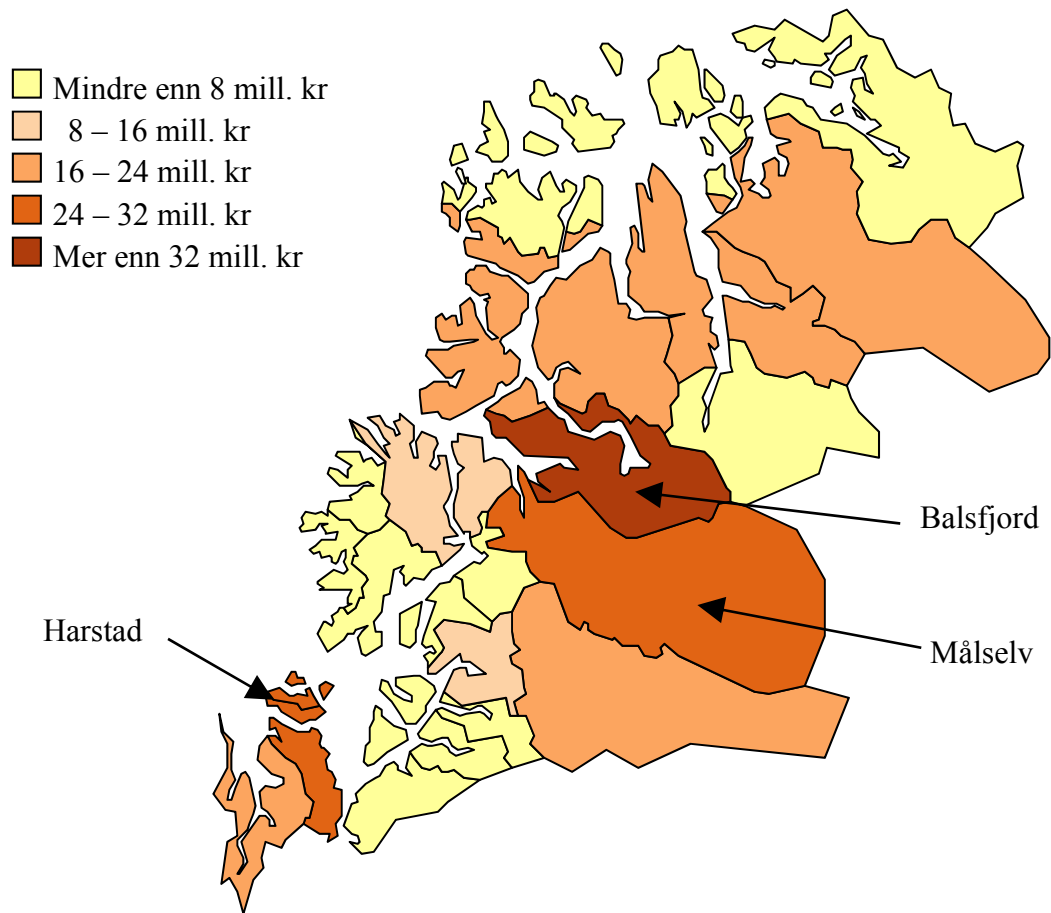
Det er stor variasjon mellom de ulike kommunene i Troms når det gjelder jordbruket. I enkelte kommuner er jordbruket en betydelig næring, mens det i andre kommuner er få gårdsbruk i drift. I Berg kommune er det ingen bruk som søker om produksjonstilskudd.

Balsfjord kommune er den klart største jordbrukskommunen ikke bare i Troms men i hele Nord-Norge. Jordbruket i Balsfjord har en verdiskaping i 2013 på 61 mill. kr. Dette er 19 prosent av jordbrukets verdiskaping i hele Troms fylke. Sømna kommune har størst verdiskaping i Nordland fylke med 48 mill. kr.

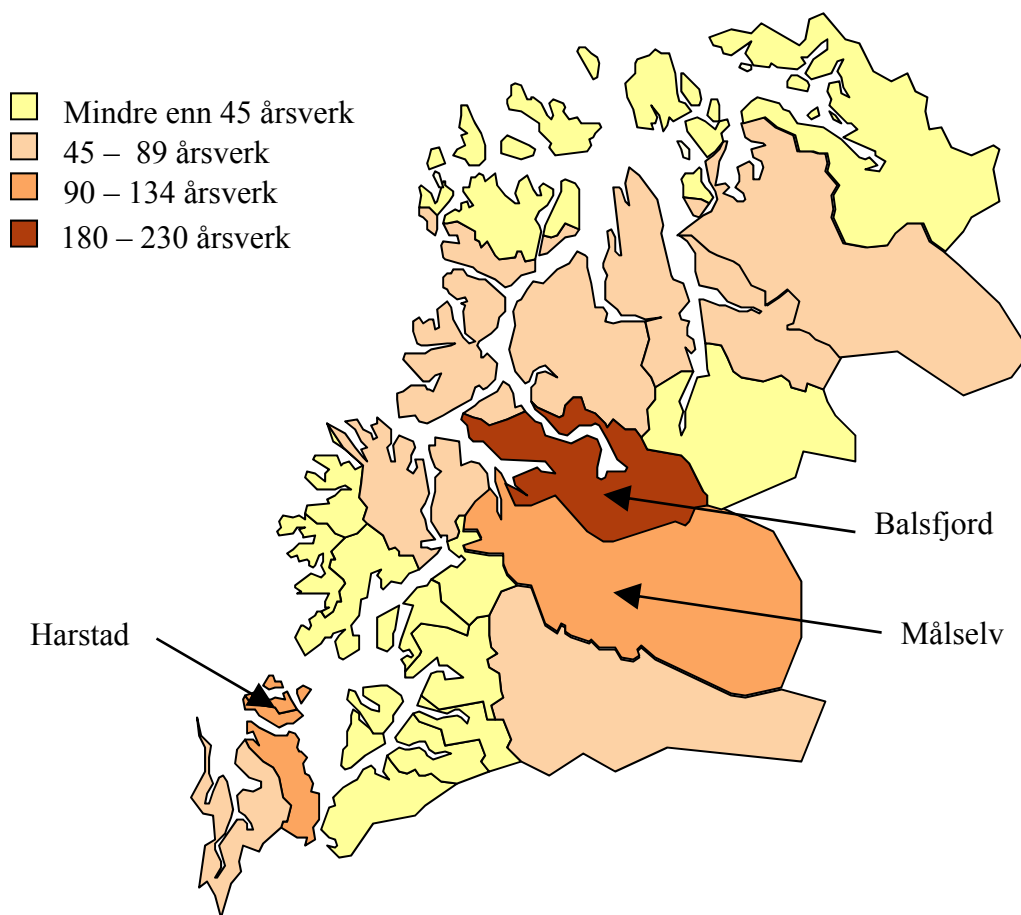
Figur 3.2 gir en oversikt over hvilke kommuner som har størst verdiskaping i jordbruket i Troms. Målselv er den nest største jordbrukskommunen i Troms med en verdiskaping på 31 mill. kr. Deretter kommer Harstad med en verdiskaping på 30 mill. kr og Kvæfjord med 22 mill. kr.

Jordbruket i Balsfjord gir en sysselsetting på 230 årsverk. Figur 3.3 gir en grov oversikt over hvilke kommuner i Troms som har flest arbeidsplasser i jordbruket og hvilke kommuner hvor jordbruket betyr mindre.

Harstad har en sysselsetting i jordbruket på omtrent 110 årsverk mens jordbruket i Lyngen og Kvæfjord gir henholdsvis 85 og 80 årsverk.

Figur 3.2 Verdiskaping av jordbruket i forskjellige kommuner i Troms

Figur 3.3 Sysselsetting av jordbruket i de ulike kommunene i Troms

3.3 Resultater for ulike driftsformer

Mjølkeproduksjon, sauehold og geitehold er de viktigste driftsformene i jordbruket i Troms. Dessuten er det noe svineproduksjon, ren kjøttproduksjon på storfé og potetproduksjon. Fjorfé er det lite av i Troms, og det samme gjelder for grønnsaker og bær.

3.4 Mjølkeproduksjon

Tabell 3.3 viser hvordan verdiskapingen og sysselsettingen er for de brukene som driver med mjølkeproduksjon i Troms.

Tabell 3.3 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting for mjølkeproduksjonsbrukene i Troms

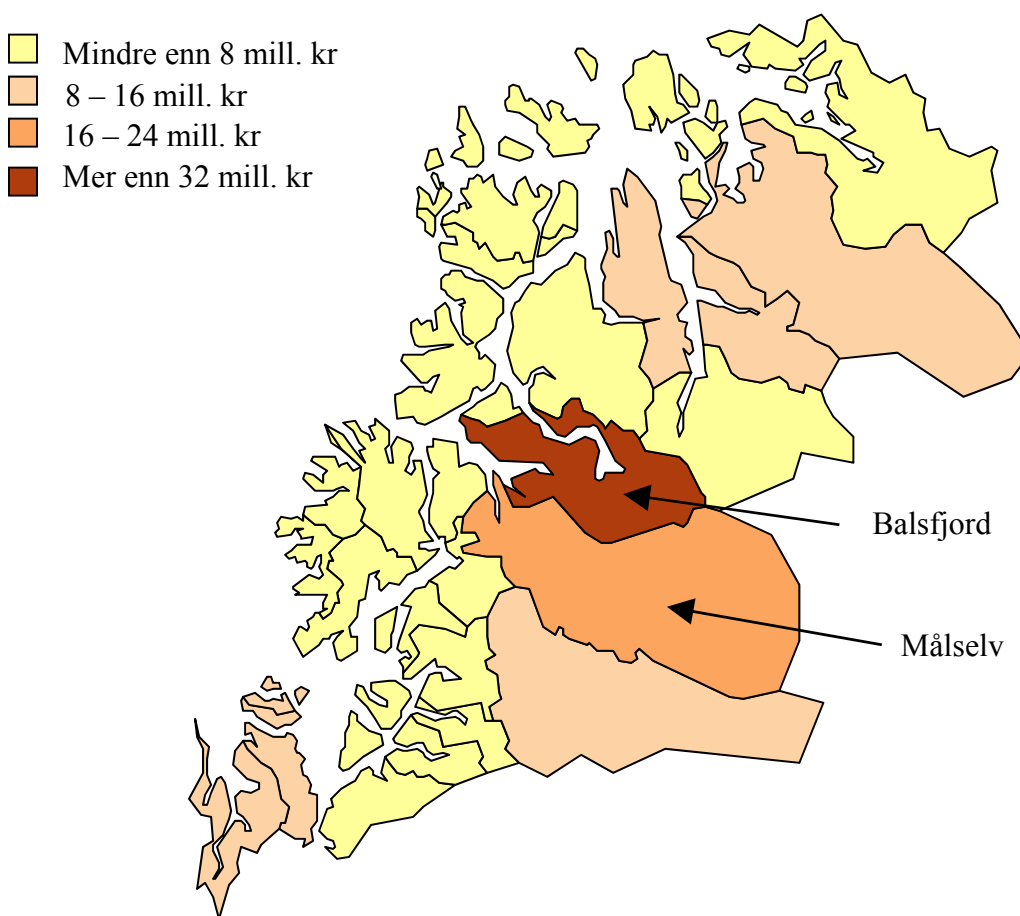
	Antall bruk	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	243	389	152	466

Det er 243 mjølkeproduksjonsbruk i Troms. Disse brukene står for en verdiskaping på omtrent 150 mill. kr. Sysselsettingen på mjølkeproduksjonsbrukene i fylket er beregnet til 470 årsverk. De samlede produksjonsinntektene for mjølkeproduksjonsbrukene i Troms er på omtrent 390 mill. kr.

I gjennomsnitt står hvert mjølkeproduksjonsbruk i Troms for en verdiskaping på ca. 625 000 kr. Gjennomsnittsstørrelsen for Tromsbrukene var 19,7 kyr.

På mjølkeproduksjonsbrukene står husdyrholdet for 56 prosent av inntektene og tilskuddene for 41 prosent. Planteproduksjon og andre inntekter utgjør tre prosent av produksjonsinntektene.

Balsfjord er den største mjølkeproduksjonskommunen i Troms med en verdiskaping på 38 mill. kr. Deretter kommer Målselv med 18 mill. kr i verdiskaping og Harstad med nesten 16 mill. kr. Figur 3.4 viser en grov oversikt over hvor stor mjølkeproduksjonen er i de ulike kommunene i Troms.

Figur 3.4 Verdiskapingen av mjølkeproduksjonen i de ulike kommunene i Nord-Norge

3.4.1 Sauehold

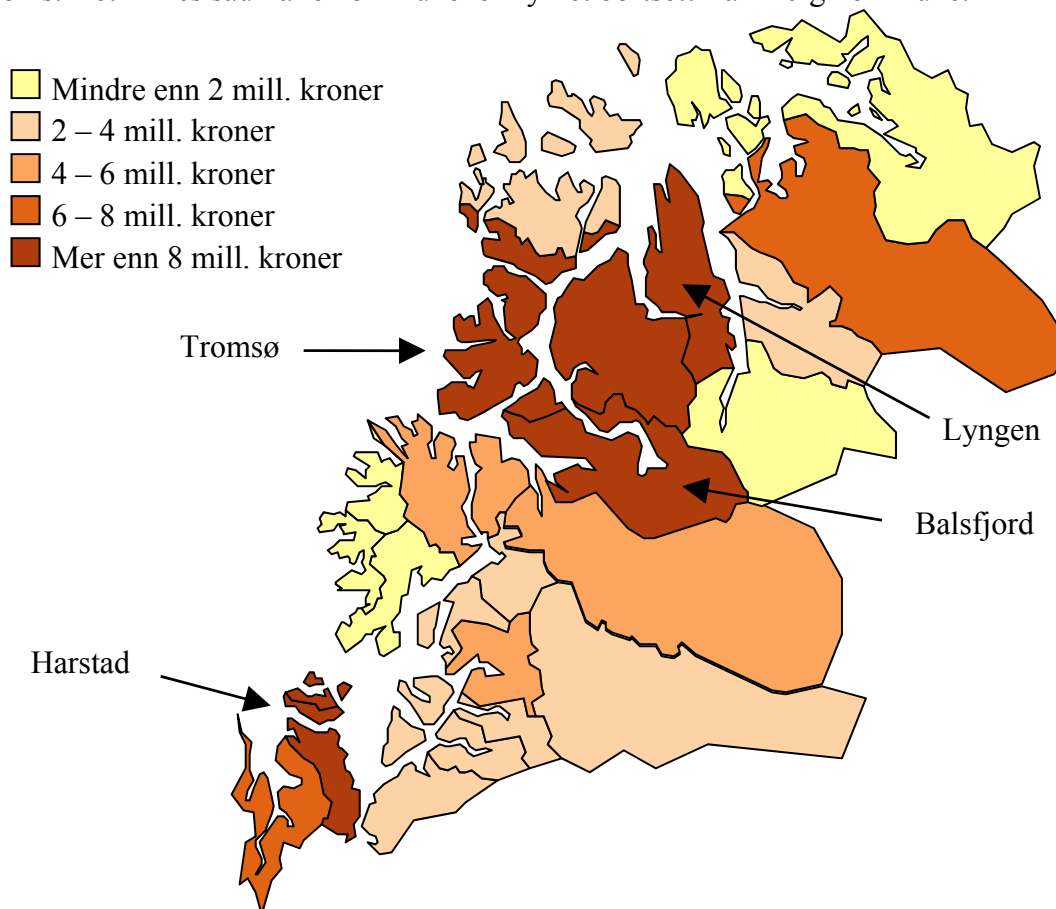
I Troms var det 506 bruk som søkte om produksjonstilskudd for sau i 2013. Troms har relativt flere sauebruk enn mjølkeproduksjonsbruk. Tabell 3.4 viser antall årsverk og verdiskapingen av saueholdet i Troms.

Verdiskapingen av saueholdet i Troms er på 98 mill. kr. Sauebrukene i Troms gir en sysselsetting på omtrent 460 årsverk. Av de samlede produksjonsinntektene utgjør tilskudd 63 prosent, husdyrprodukter 35 prosent og planteprodukter og andre inntekter to prosent.

Tabell 3.4 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting for sauebrukene i Troms

	Antall bruk med sau	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	506	222	98	458

Balsfjord er den største sauekommunen i Troms med en verdiskaping på 12 mill. kr. Deretter følger Harstad og Lyngen, begge med 10 mill. kr i verdiskaping og Tromsø med 9 mill. kr. Figur 3.5 viser en oversikt over hvor viktig saueholdet er i de ulike kommunene i Troms. Sauehold er den driftsformen i jordbruket som er mest utbredt i Troms. Det finnes sau i alle kommunene i fylket bortsett fra i Berg kommune.

Figur 3.5 Verdiskapingen av saueholdet i de ulike kommunene i Troms

3.4.2 Geitehold

Troms er det store geitefylket i Nord-Norge og også på landsbasis. Verdiskapingen av geiteholdet i Troms er på nesten 38 mill. kr. Dette fremgår av tabell 3.5.

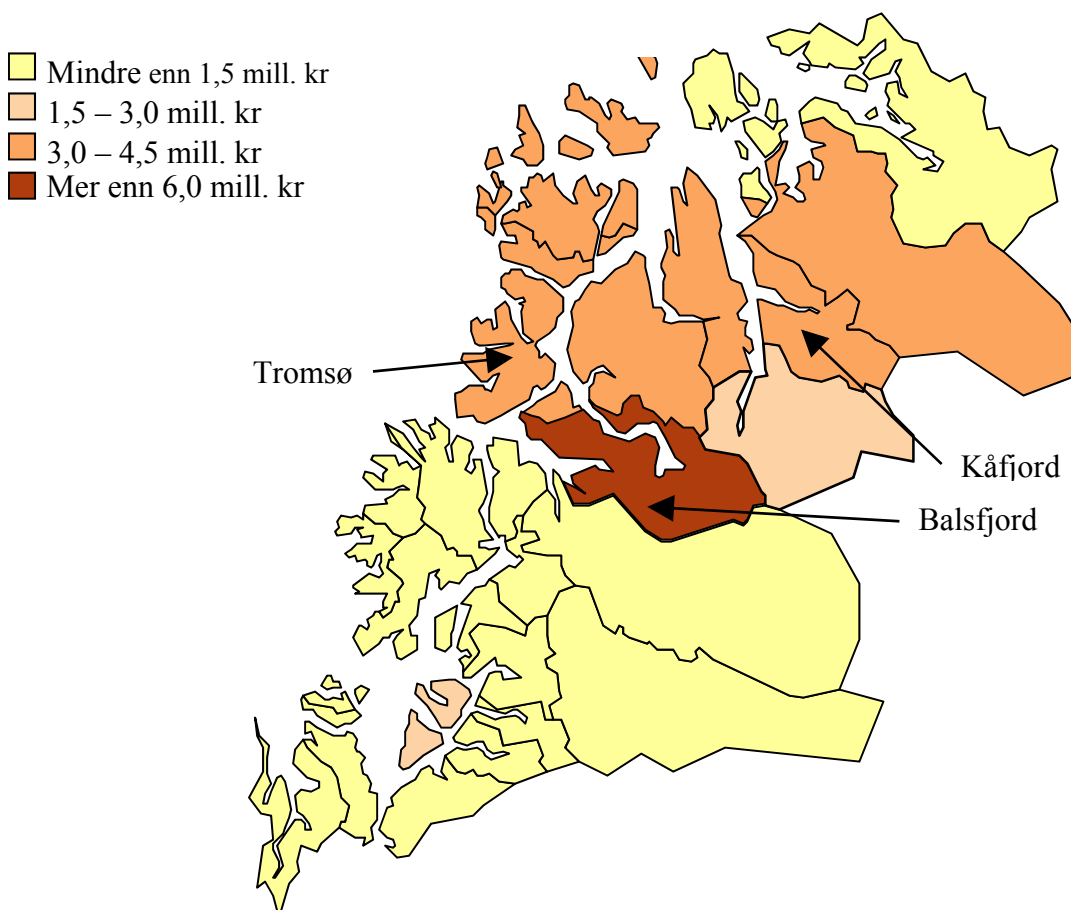
Tabell 3.5 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting av geitehold i Troms

	Antall bruk	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	81	89	38	122

Det var 81 bruk i Troms som søkte om tilskudd for geit i 2013. Noen av disse brukene har også andre husdyr i tillegg til geit. Vi har beregnet sysselsettingen for geiteholdet i Troms til 122 årsverk.

Tilskuddene står for 60 prosent av produksjonsinntektene i geiteholdet, 39 prosent kommer fra salg av geitemjølke og geitekjøtt og en prosent er andre inntekter.

Figur 3.6 viser at geiteholdet er konsentrert til en del kommuner i Troms. Balsfjord er den store geitekommunen. Geiteholdet i denne kommunen svarer for en verdiskaping på vel 9 mill. kr. De nest største geitekommunene ellers er Tromsø og Kåfjord med en verdiskaping på vel 4 mill. kr.

Figur 3.6 Verdiskapingen av geiteholdet i ulike kommuner i Troms

3.3.4 Kjøttproduksjon på storfé

Ifølge produksjonstilskuddsregisteret til SLF hadde 78 bruk i Troms 870 ammekyr i 2013. Noen av ammekyrne finner vi på mjølkeproduksjonsbruk og på bruk med andre husdyr.

Beregningene for denne driftsformen er mer usikre enn for mjølkeproduksjon, sauehold og geitehold fordi det er få bruk fra Nord-Norge med ren kjøttproduksjon på storfé i driftsgranskningene. Vi har beregnet verdiskapingen for kjøttproduksjon på storfé til å være på 10 mill. kr og arbeidsforbruket til 41 årsverk.

Tabell 3.6 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting av kjøttfe, storfehold i Troms

	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	33	10	41

For denne driftsformen er ikke Balsfjord kommune størst i Troms. Lenvik og Harstad har mest kjøttproduksjon på storfe med en verdiskaping på henholdsvis 1,6 og 1,5 mill. kr.

3.4.3 Svinehold

Svineholdet i Troms er liten sammenlignet med for eksempel Nordland. Verdiskapingen av svineholdet i Nordland er beregnet til å være på 36 mill. kr mens tilsvarende tall for Troms er bare på vel 5 mill. kr. I Nordland gir svineholdet sysselsetting til 70 årsverk. I Troms er arbeidsforbruket i svineholdet 11 årsverk.

Tabell 3.7 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting av svineholdet i Troms

	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	20	5	11

Grunnlagstallene for vår beregning av verdiskaping og arbeidsforbruk i svineholdet er hentet fra Trøndelag og Østlandet. Derfor er tallene i tabell 3.8 usikre.

3.3.6 Andre driftsformer

Vi har her valgt å slå sammen driftsformene fjørfé, potet og grønnsaker. Til sammen står disse driftsformene etter våre beregninger for en verdiskaping på 14 mill. kr og for en sysselsetting på 45 årsverk. Dette fremgår av tabell 3.8.

Tabell 3.8 Produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting på bruk med fjørfé, korn, potet og grønnsaker i Troms

	Prod.inntekter, mill. kr	Verdiskaping, mill. kr	Arbeidsforbruk, årsverk
Troms	38	14	45

Tallene for disse driftsformene er forholdsvis usikre. Fjørfé, potet og grønnsaker er produksjoner som kan bety en del i enkelte kommuner, men som betyr relativt lite når en ser jordbruket i fylket under ett. I Troms ble det i 2013 søkt om produksjonstilskudd for vel 3 100 dekar potet og av dette står Målselv kommune for vel 1 500 dekar. For driftsformene fjørfé, potet og grønnsaker har Målselv en verdiskaping på i alt nesten 6 mill. kr og en sysselsetting på 16 årsverk.

3.5 Resultater beregnet per innbygger

Tidligere i dette kapitlet er produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsettingen i jordbruket presentert i absolutte tall for kommunene i Troms. Men kommunene er svært ulike både når det gjelder folketall og når det gjelder areal. Den relative betydningen av jordbruket er ofte større i utkantkommuner med et lite folketall enn i bykommunene i Troms.

I Troms bor det omtrent 160 000 innbyggere. Jordbruket i Troms gir en sysselsetting på vel 13 timer per innbygger. Produksjonsinntektene og verdiskapingen i jordbruket i Troms er utregnet til å være henholdsvis kr 4 930 og kr 1 140 per innbygger.

De folkerike kommunene kommer i de fleste tilfeller langt nede på listen når det gjelder verdiskaping i jordbruket regnet per innbygger. Balsfjord er den største jordbrukskommunen i Nord-Norge absolutt sett og er også den kommunen i Troms som har størst verdiskaping i jordbruket målt per innbygger. I følge tabell 3.9 er verdiskapingen i jordbruket i Balsfjord på ca. kr 11 000 per innbygger. Arbeidsforbruket i jordbruket er i gjennomsnitt 76 timer per innbygger i Balsfjord.

Tabell 3.9 Verdiskaping og sysselsetting per innbygger i enkelte kommuner i Troms

Kommune	Produksjonsinntekt per innbygger, tusen kroner	Verdiskaping per innbygger, tusen kroner	Arbeidsforbruk i jordbruket per innbygger, timer
Balsfjord	27	11	76
Lyngen	18	7	52
Kvæfjord	19	7	48
Kåfjord	18	7	44
Dyrøy	14	6	42
Ibestad	12	5	33

Dyrøy kommune har bare vel 900 innbyggere og kommer langt opp på listen over de kommunene i Troms som har størst verdiskaping i jordbruket per innbygger. I Dyrøy er sum produksjonsinntekter i jordbruket kr 14 000 per innbygger mens verdiskapingen i samme næring er på kr 6 000 og sysselsettingen 42 timer per innbygger. Av andre kommuner i Troms med forholdsvis stor verdiskaping i jordbruket regnet ut per innbygger, er Lyngen, Kvæfjord, Kåfjord og Ibestad. Disse kommunene har en befolkning på fra 1 400 til 2 000 mennesker.

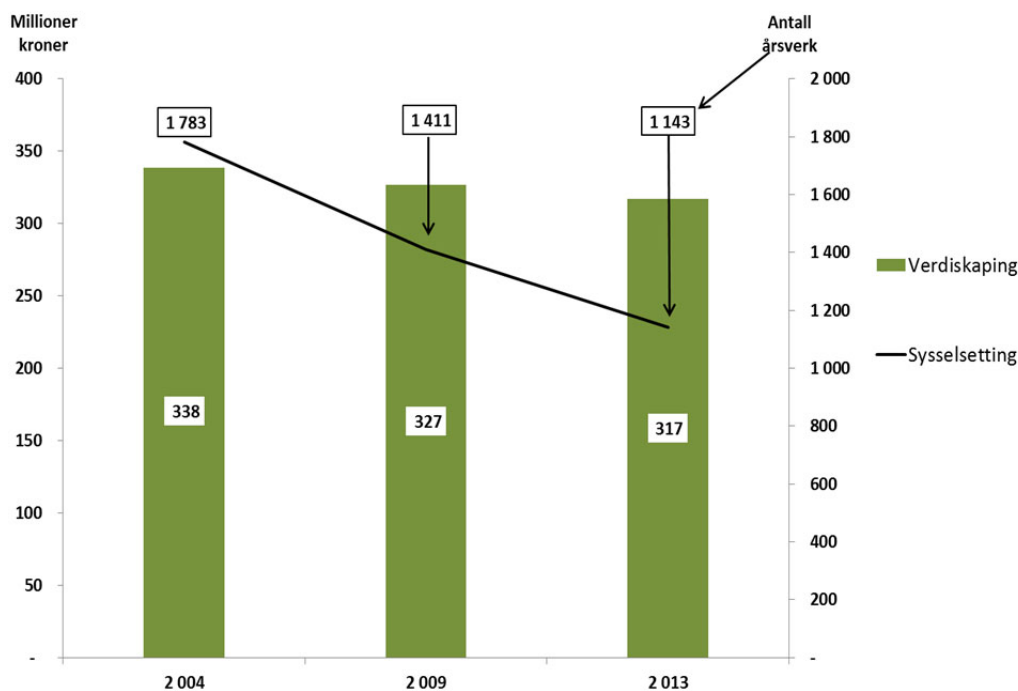
Tromsø er en stor jordbrukskommune i Troms fylke regnet i absolutt forstand. Men Tromsø har omtrent 70 000 innbyggere, og regner vi per innbygger blir betydningen av jordbruket i kommunen liten. Verdiskapingen i jordbruket i Tromsø er på knapt kr 300 per innbygger og sysselsettingen i jordbruket per innbygger er på to timer.

3.6 Utvikling i verdiskaping og sysselsetting over år

I delkapitlene foran har vi beskrevet verdiskapingen og sysselsettingen i jordbruket i Troms i 2013. Nå vil vi også vise hvordan jordbruket har utviklet seg over tid. Det blir stadig færre bruk som driver aktivt jordbruk i Troms. I 2004 var det 1 405 bruk som søkte om produksjonstilskudd, i 2009 var det 1 161 bruk og i 2013 finner vi 1 007 bruk i produksjonstilskuddsregisteret. Jordbruksareal i drift er redusert fra vel 262 000 dekar i

2004 til 254 000 dekar i 2009. I 2013 ble det søkt om produksjonstilskudd for vel 240 000 dekar.

Figur 3.7 viser hvordan verdiskapingen og sysselsettingen i jordbruket for 2013 var sammenlignet med tilsvarende tall for 2004 og 2009. Tallene for verdiskapingen i 2004 og 2009 er inflasjonsjustert til 2013-verdi ved hjelp av konsumprisindeksen. Verdiskapingen i jordbruket er redusert noe over år. I 2004 var verdiskapingen i jordbruket i Troms kr 338 mill. målt i 2013-kroner. Dette tallet ble redusert til 317 mill. kr i 2013.

Figur 3.7 Verdiskaping og sysselsetting av jordbruket i Troms for 2004, 2009 og 2013. Inflasjonsjusterte tall for verdiskaping 2004 og 2009

Arbeidsforbruket i jordbruket ble redusert betydelig fra nesten 1 800 årsverk i 2004 til bare vel 1 100 årsverk i 2013. Jordbruket er noe redusert hvis vi ser på areal som er i drift, og antall husdyr. Dessuten har vi fått et mer rasjonelt jordbruk med stadig større bruk og mer bruk av teknisk utstyr. Men denne utviklingen har også ført til at jordbrukets betydning for sysselsetting og bosetting har blitt redusert over tid.

10 av kommunene i Troms har høyere verdiskaping av jordbruket i 2013 enn i 2004.

For resten av kommunene har det vært en redusert verdiskaping over tid. Tabell 3.10 viser hvordan utviklingen har vært for de største jordbrukskommunene i Troms.

Harstad, Kvæfjord og Lyngen har økt verdiskapingen i jordbruket over år. Den største jordbrukskommunen i Troms, Balsfjord, har redusert verdiskapingen fra 66 mill. kr i 2004 til 61 mill. i 2013. Målselv, Tromsø og Nordreisa har også redusert verdiskaping i jordbruket i 2013 sammenlignet med 2004. Men Balsfjord er fremdeles den største jordbrukskommunen i Nord-Norge.

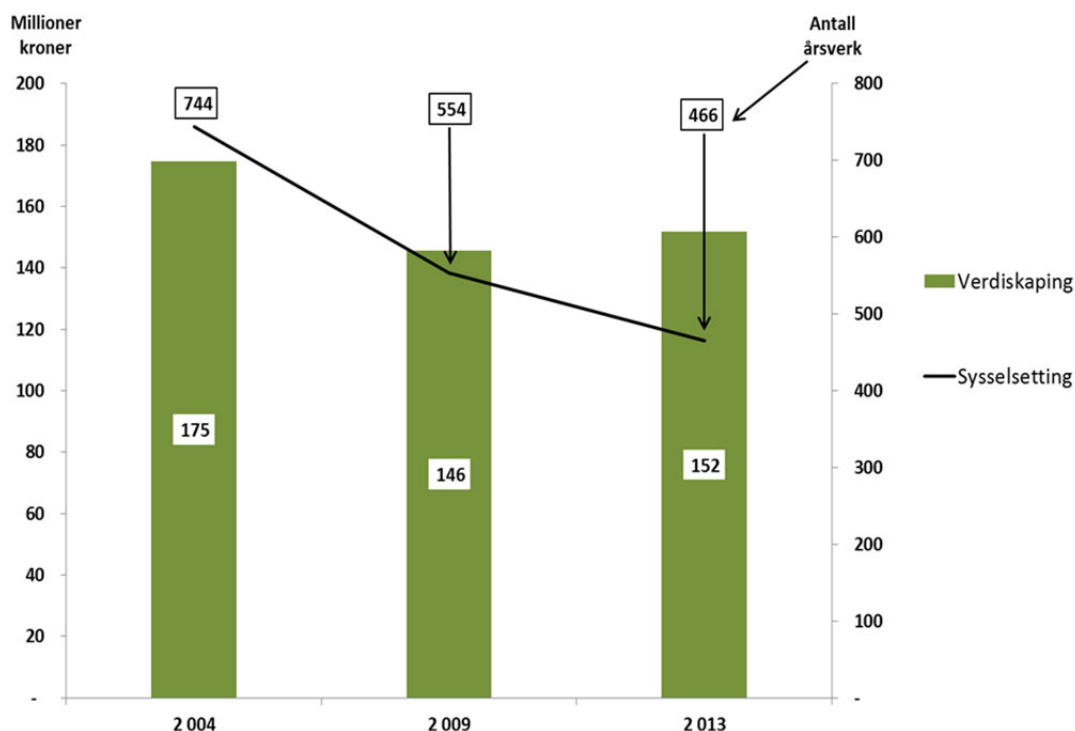
Tabell 3.10 Verdiskaping og sysselsetting for alle produksjoner i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for verdiskaping i 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Balsfjord	66 299	60 876	61 200	333	264	229
Målselv	32 583	30 075	30 965	150	121	94
Harstad	25 636	26 995	30 471	151	119	109
Kvæfjord	19 364	22 497	22 341	101	95	80
Lyngen	20 190	23 555	22 173	106	101	85
Tromsø	25 326	20 851	20 776	148	93	78
Nordreisa	25 830	22 041	20 291	135	90	68
Troms	338 494	326 864	317 179	1 783	1 411	1 143

3.6.1 Utvikling i mjølkeproduksjonen over tid

I 2004 var det nesten 5 800 mjølkekyr i Troms. Dette tallet ble redusert til knapt 5 200 kyr i 2009 og til omtrent 4 700 dyr i 2013. Mjølkeytelsen per årsku har økt de siste årene, men likevel viser figur 3.8 at verdiskapingen i mjølkeproduksjonen har blitt redusert fra 175 mill. kr i 2004 til 152 mill. kr i 2013. Men verdiskapingen i mjølkeproduksjonen var større i 2013 enn i 2009. Dette skyldes i stor grad at driftsgranskingene i jordbruket viste et betydelig bedre resultat for mjølkeproduksjonen i 2012 sammenlignet med årene før. Og det er jo disse tallene vi har bygd på når vi har regnet ut verdiskapingen og sysselsettingen for 2013.

Sysselsettingen knyttet til mjølkeproduksjonen, er i løpet av det aktuelle tidsrommet kraftig redusert fra 740 årsverk i 2004 til 470 årsverk i 2013.

Figur 3.8 Verdiskaping og sysselsetting av mjølkeproduksjonen i Troms for 2004, 2009 og 2013. Inflasjonsjusterte tall for verdiskaping 2004 og 2009

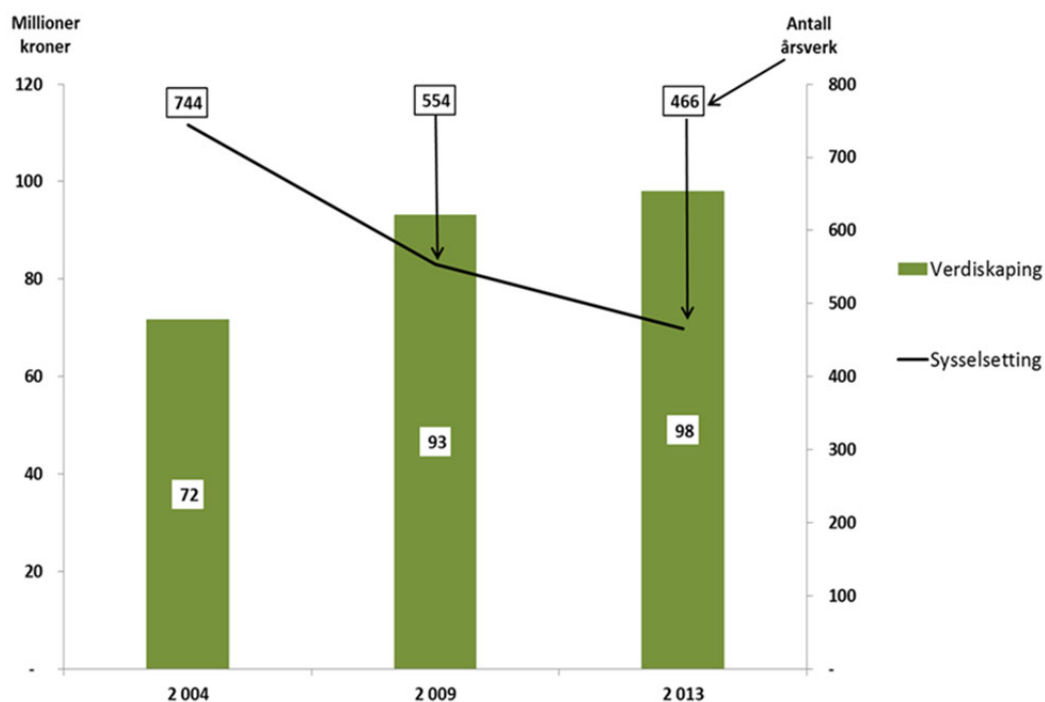
Verdiskapingen av mjølkeproduksjonen har økt fra 2004 til 2013 for en del kommuner som f.eks. Harstad, Kvæfjord og Lyngen. For de fleste andre kommunene har det vært en tilbakegang for denne driftsformen. Tabell 3.11 viser at Balsfjord, Målselv, Bardu og ikke minst Nordreisa har en redusert verdiskaping i mjølkeproduksjonen i forhold til tidligere år.

Tabell 3.11 Verdiskaping og sysselsetting for mjølkeproduksjonen i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Balsfjord	41 274	36 405	38 252	183	147	136
Målselv	21 295	17 762	18 331	93	68	48
Harstad	15 149	12 642	15 689	64	48	47
Bardu	13 389	11 915	12 554	53	46	37
Kvæfjord	9 205	9 965	11 806	36	38	35
Nordreisa	13 314	9 234	9 183	52	27	22
Lyngen	7 491	7 769	8 406	33	30	25
Troms	174 754	145 742	151 892	744	554	466

3.6.2 Utvikling av saueholdet over tid

I 2004 var det 59 000 vinterfôra sauer i Troms ifølge produksjonstilskuddsregisteret. Tilsvarende antall sauer i 2009 var 53 000, mens det var 51 000 vinterfôra sauer i 2013. På tross av at det har blitt færre sauer i Troms har verdiskapingen i saueholdet økt over år. Figur 3.9. viser en verdiskaping i saueholdet i 2013, 2009 og 2004 på henholdsvis 98, 93 og 72 mill. kr. Økonomien i saueholdet har ifølge driftsgranskingene i jordbruket forbedret seg betydelig de siste årene i forhold til det som var tilfelle først på 2000-tallet.

Figur 3.9 Verdiskaping og sysselsetting av saueholdet i Troms for 2004, 2009 og 2013. Inflasjonsjusterte tall for verdiskaping 2004 og 2009

Alle sauebruk fra Nord-Norge som var med i driftsgranskingene i jordbruket i 2012, oppnådde i gjennomsnitt et vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk på kr 241 000. Tilsvarende tall for driftsgranskingene i 2003 var på kr 121 000, noe som utgjør kr 142 000 målt i 2012-verdi.

I 2004 var det omtrent 800 bruk i Troms som søkte om produksjonstilskudd for sau og i 2013 var dette tallet redusert til omtrent 500. Sauebrukene har etter hvert blitt større og mer rasjonelle og det samlede arbeidsforbruket i saueholdet i Troms er beregnet å være redusert fra 740 årsverk i 2004 til 470 årsverk i 2012.

Verdiskapingen i saueholdet har økt i alle kommunene i fylket fra 2004 til 2012. Balsfjord, Harstad, Lyngen og Tromsø er de største sauekommunene i Troms. Dette går fram av tabell 3.12.

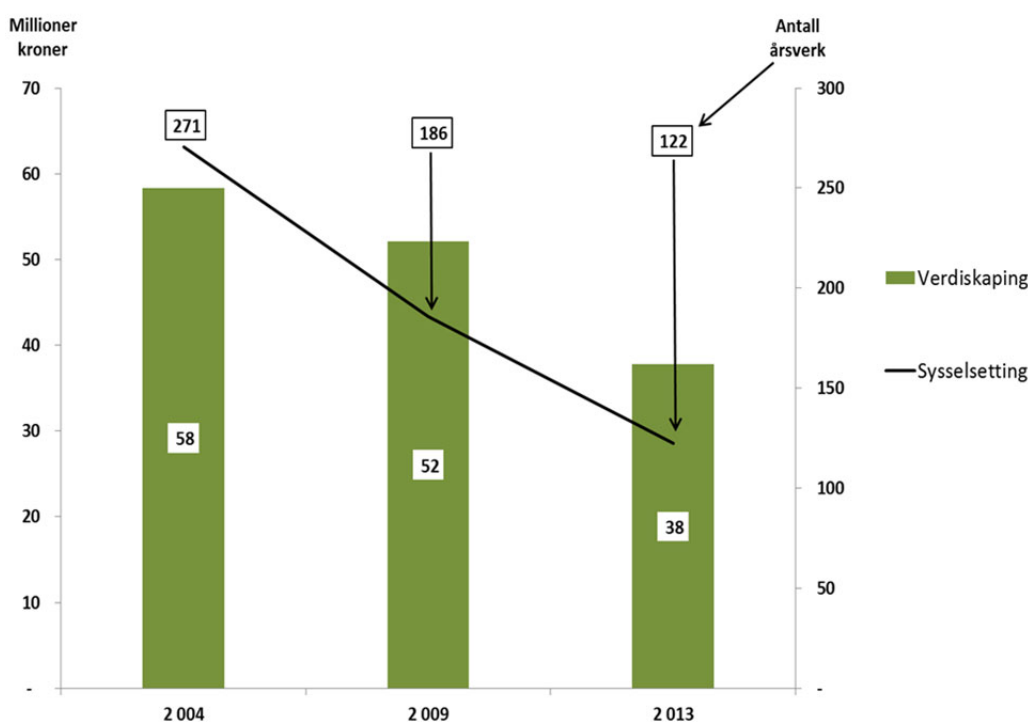
Tabell 3.12 Verdiskaping og sysselsetting for saueholdet i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, Årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Balsfjord	9 987	12 513	12 178	80	74	57
Harstad	7 223	9 625	10 274	72	57	48
Lyngen	5 505	8 546	9 697	45	51	45
Tromsø	5 696	7 681	8 759	59	46	41
Kvæfjord	5 572	6 888	7 234	49	41	34
Nordreisa	6 009	7 088	6 880	52	42	32
Lenvik	4 498	5 352	4 769	40	32	22
Troms	71 713	93 233	98 013	636	553	458

3.6.3 Utvikling av geitemjølkeproduksjonen over tid

I 2004 var det nesen 16 000 mjølkegeiter og killinger på 155 gårdsbruk i Troms. Deretter har geiteholdet blitt redusert i fylket. I 2012 var det knapt 11 000 mjølkegeiter og killinger på 81 bruk i Troms. Geiteantallet har i samme tidsrom også gått ned i resten av landet, men ikke like mye som i Troms. Som figur 3.10 viser var verdiskapingen av geitemjølkeproduksjonen 38 mill. kr i 2013 mot 58 mill. kr i 2004. Sysselsettingen i geiteholdet har også gått betydelig ned i løpet av samme periode.

I de viktigste geitekommunene i Troms har geiteholdet gått tilbake de siste årene. Balsfjord er den største geitekommunen i fylket. Men tabell 3.13 viser at geiteholdet i Balsfjord har fått mindre betydning i løpet av perioden fra 2004 til 2013. Det samme gjelder også for kommunene Tromsø, Kåfjord, Karlsøy og ikke minst Nordreisa.

Figur 3.10 Verdiskaping og sysselsetting av geitemjølkeproduksjonen i Troms for 2004, 2009 og 2013. Inflasjonsjusterte tall for verdiskaping 2004 og 2009

Tabell 3.13 Verdiskaping og sysselsetting for geiteholdet i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Balsfjord	12 702	9 871	9 154	59	35	30
Tromsø	6 732	3 927	4 305	32	14	12
Kåfjord	6 118	6 713	4 158	28	24	14
Karlsøy	5 687	5 526	3 731	27	20	12
Nordreisa	6 276	5 560	3 626	30	20	12
Lyngen	4 114	4 803	3 487	20	15	13
Storfjord	4 541	5 253	2 568	21	19	8
Troms	58 351	52 078	37 754	271	186	122

3.6.4 Utvikling av storfékjøttproduksjonen over tid

I hele landet var det knapt 51 000 ammekyr i 2004 og dette antallet økte til nesten 71 000 i 2013. I Troms var det omtrent 730 ammekyr i 2004. Dette antallet økte til 840 ammekyr i 2009, for så å bli redusert til 780 dyr i 2013. Tabell 3.14 viser en verdiskaping på 7 mill. kr i 2004, 11 mill. i 2009 og 10 mill. kr i 2013. En lang beitesesong er en viktig faktor for å få god økonomi i ammekyrproduksjonen. Og beitesesongen i Troms er jo kortere enn lenger sør i landet. Dette kan være en del av årsaken til at vi ser en annen utvikling for ammekyr i Troms sammenlignet med resten av landet.

De viktigste kommunene i Troms når det gjelder storfékjøttproduksjon, er Lenvik, Harstad, Målselv og Skånland.

Tabell 3.14 Verdiskaping og sysselsetting for storfékjøttproduksjonen i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Lenvik	-	1 722	1 566	-	9	6
Harstad	804	1 136	1 502	5	6	6
Målselv	321	1 312	1 431	6	7	6
Skånland	774	1 452	1 308	4	8	5
Balsfjord	1 188	972	886	8	5	4
Nordreisa	-	105	522	-	1	2
Bardu	567	691	434	3	4	2
Troms	6 965	10 717	10 193	53	56	41

3.6.5 Utvikling av svineholdet over tid

Svineholdet i Troms har et forholdsvis lite omfang sammenlignet med de fleste andre fylker. Dessuten har griseproduksjonen i fylket blitt svekket over tid. I 2004 var det omtrent 730 avlspurker i Troms og i 2009 650 avlspurker. En del gårdbrukere i fylket har sluttet med svinehold de siste årene og i 2013 var det bare 350 avlspurker i Troms. Dessuten er det svært få produsenter i fylket som driver med ren slaktegrisproduksjon.

Verdiskapingen av svineholdet i Troms var på 13 mill. kr i 2004 og dette er redusert til 5 mill. kr i 2013. Tabell 3.15 viser at det i dag er mest svinehold i Harstad kommune. Lyngen var tidligere den største kommunen når det gjelder svinehold i Troms. Men her har de fleste griseprodusentene gitt seg og i 2013 var det bare en produsent igjen som fremdeles holdt på med gris.

Tabell 3.15 Verdiskaping og sysselsetting i svineholdet i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, Årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	1 944	2 108	1 770	7	3	3
Kvæfjord	1 931	1 690	896	4	3	2
Balsfjord	659	821	585	2	1	1
Lenvik	863	998	501	2	2	1
Målselv	402	595	437	1	1	1
Lyngen	2 997	1 915	437	8	3	1
Kvænangen	1 059	547	224	2	1	1
Troms	12 949	10 555	5 259	38	17	11

3.6.6 Utvikling av andre produksjoner over tid

Jordbruket i Troms er under halvparten så stort som jordbruket i nabofylket Nordland både når det gjelder verdiskaping og sysselsetting. NILF har gjort tilsvarende beregninger av verdiskaping og sysselsetting for jordbruket i Nordland. Oppdragsgiver har vært Nordland fylkeskommune, men tallene er ikke publisert i noe notat. I 2013 ble det i Nordland søkt om arealtilskudd for om lag 550 000 dekar, mens tilsvarende tall for Troms var 240 000 dekar. Men det er mer potetproduksjon i Troms enn i Nordland. I 2013 ble det i Nordland søkt om produksjonstilskudd for et potetareal på 1840 dekar, mens det i Troms ble dyrket potet på 3140 dekar. Og omtrent halvparten av potetproduksjonen i fylket skjer i dag i Målselv kommune.

Vi har slått sammen produksjonen av egg, potet og grønnsaker i tabell 3.18. Verdiskapingen for disse produksjonene har tilsammen vært på omtrent 14 mill. kr både i 2004, 2009 og 2013.

Tabell 3.16 Verdiskaping og sysselsetting for fjørfé, potet og grønnsaksproduksjon i 2004, 2009 og 2013 for noen kommuner i Troms. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, Årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Målselv	6 290	5 381	5 828	15	17	16
Kvæfjord	1 387	2 646	1 729	6	8	7
Bardu	664	949	1 656	2	3	4
Lenvik	1 706	1 323	1 505	5	4	4
Harstad	215	1 105	1 236	2	3	5
Tromsø	315	1 217	768	2	3	4
Sørreisa	390	269	388	1	1	1
Troms	13 762	14 539	14 068	42	45	45

4 Skogbruket i Troms

Norsk institutt for skog og landskap har kartlagt skogen i Troms i perioden 2005–2009. Skogen dekker omtrent en tredjedel av fylket. Tilveksten er på vel 400 000 m³ per år. Lauvtrær står for 300 000 m³ av tilveksten. Det er gran og furu på 10 prosent av det produktive skogarealet i Troms og lauvtrær på resten av dette arealet.

Det som hugges i Troms, utgjør under halvparten av tilveksten i skogen i fylket. I følge Statistisk sentralbyrå (SSB) var avvirkingen av tømmer og massevirke for salg i fylket på 6 700 m³ i gjennomsnitt per år for årene 2010, 2011 og 2012. Av dette ble 5 400 m³ hogd i Målselv kommune. Statens landbruksforvaltning lager også en statistikk over avvirking av sagtømmer og massevirke i de ulike fylkene i landet. Avvirkingen i Troms var i 2011, 2012 og 2013 på henholdsvis 3 300, 4 200 og 6 400 m³ og alt dette var massevirke. I 2013 var avvirkingen av sagtømmer og massevirke i hele landet på omtrent 9 mill. m³. I sine statistikker tar ikke SSB og Statens landbruksforvaltning med hvor mye skog som hugges til ved. Det samme gjelder for skog som hugges til brenselflis.

Kommunene i Troms rapporterer hvert år inn til Fylkesmannen i Troms hvor mye som er hogd av trevirke i fylket. Tabell 4.1 viser hvor mye som er hogd i 2010, 2011 og 2012 av tømmer og massevirke av bartrær og lauvtrær og hvor mye som er solgt av brenselflis og som ved. I gjennomsnitt for disse årene ble det hugd 21 400 m³ virke til de fem flisfyringsanleggene i fylket. For de samme årene ble det i gjennomsnitt solgt 35 900 m³ ved og 3 400 m³ tømmer og massevirke fra bar- og lauvtrær.

Tabell 4.1 Hogst i m³ for salg og industriell produksjon for årene 2010, 2011 og 2012

År	Bartrær	Lauvtrær	Brenselflis	Ved	I alt
2010	1 800	900	23 500	34 200	60 400
2011	2 400	300	25 200	35 600	63 500
2012	4 800	300	15 600	37 900	58 600
Gj.snitt	3 000	500	21 400	35 900	60 800

Kilde: Fylkesmannen i Troms

SSB presenterer hvert år tall for hvor mye ved som er fyret opp i landet. Tallene baserer seg på telefonintervju med 4 000 personer. De blir spurt om de fyrer med ved og om hvor mye de bruker i året. Det er vel de færreste som kan komme opp med et eksakt tall på dette spørsmålet på sparket. Intervjuobjektene får anledning til å oppgi vedforbruket i antall favner, antall sekker eller ved å oppgi størrelsen på stabelen. For de som fyrer med ved, men som ikke greier å oppgi forbruket sitt, blir det beregnet et gjennomsnitt basert på svarene til de andre i undersøkelsen.

På grunnlag av svarene i intervjuundersøkelsen, har SSB regnet om tallene til antall tonn ved. I Statistikkbanken har SSB en tabell for vedforbruket i boliger. I gjennomsnitt for årene 2007 til 2012 ble det i boliger i Troms fyret opp 46 000 tonn ved. Mesteparten av denne ved er antakelig bjørkeved. For bjørkeved kan vi regne med en vekt på 500 kg per m³ rundvirke. Da får vi at vedforbruket i alle boliger i Troms utgjør 92 000 m³ rundvirke. I tillegg kommer den veden som brukes i fritidsboliger. Her har SSB bare tall for hele Nord-Norge. I årene 2007 – 2012 ble det i Nord-Norge brukt 27 000 tonn ved i fritidsboliger i gjennomsnitt per år. Hvis vi fordeler denne mengden på hele befolkningen

i Nord-Norge, vil dette si at omtrent 9 000 tonn eller 18 000 m³ rundvirke ble brukt i fritidsboligene i Troms.

Vedforbruket i Troms er i følge SSB på om lag 110 000 m³ rundvirke. Tallet er selvsagt ganske usikkert. I sine spørreundersøkelser for årene 2007–2012 var det vel 43 prosent av husholdningene i Troms som brukte ved til oppvarming. Dette betyr at 30 000 husholdninger i Troms fyrer med ved og disse bruker i gjennomsnitt 3,7 m³ eller 2,3 favner ved per år.

SSB lager hvert tredje år en forbruksundersøkelse hvor en gir tall for hvor mye husholdningene bruker av penger på ulike varer og tjenester. For årene 2010–2012 hadde gjennomsnittshusholdningen i Nord-Norge en utgift til fast brensel på kr 1 783 per år. Hvis vi forutsetter en pris for ved på 1 000 kr per m³ rundvirke, vil det i Troms med vel 70 000 husholdninger tilsvare et vedforbruk på 126 000 m³.

TNS Gallup gjennomførte en spørreundersøkelse om vedforbruket i Troms i 2003. Vedforbruket ble da beregnet til å være 165 000 m³.

Hvis en skal angi hvor mye ved som hugges i Troms, bør en antakelig trekke fra noe for bruk av plankebiter og annet treavfall som ikke kommer direkte fra skogen. I tillegg blir en del ved importert fra utlandet. Noe ved som hugges i Troms selges til Finnmark og til Nordland. For Nordland gjelder dette først og fremst Lofoten og Vesterålen.

I driftsgranskingene i jordbruket blir vedproduksjon regnet som en tilleggsnæring. Skogbruket leverer råmateriale i form av virke og kapping, kliving, stabling og/eller pakking regnes som tilleggsnæring. I driftsgranskingene for jord- og skogbruk var det i 2012 med 34 bruk fra Troms. I gjennomsnitt leverte skogbruket på disse brukene virke til vedproduksjon for kr 2 360. Bjørkevirke til vedproduksjon verdsettes til kr 300 per m³, virke av furu og andre treslag verdsettes til en lavere pris. Gjennomsnittsbruket i driftsgranskingene leverte om lag 8 m³ trevirke til vedproduksjonen. Kostnadene per bruk var på kr 1 680 og dette utgjør kr 210 per m³. Kostnadene ved å foredle trevirket til et ferdigprodukt var kr 320 per m³. De samlede kostnadene i forbindelse med vedproduksjonen i Troms var altså på kr 530 per m³. Det stemmer godt overens med de kostnadene NILF har registrert for vedproduksjon i Sør-Norge. Vi har sett på en del av driftsgranskingsbrukene i Sør-Norge som har en viss vedproduksjon. Her var de samlede kostnadene per m³ ved om lag 550 kr.

Av de 870 brukene som var med i driftsgranskingene i jord- og skogbruk, var 142 bruk også med i skogbruksgranskingene. Gjennomsnittsprisen for trevirke var for disse brukene kr 345 per m³. Kostnadene var på om lag kr 200 per m³, hvorav kr 130 var utgifter til entreprenør.

I tabell 4.2 er det gjort et forsøk på å beregne produksjonsinntektene for skogbruket i Troms. Her har vi tatt utgangspunkt i de registreringene som Fylkesmannen i Troms har gjort på grunnlag av rapporteringer fra kommunene. For vedproduksjonen regner vi med 160 000 m³. For sagtømmer og massevirke har vi regnet med en pris på kr 300 per m³. I følge statistikk fra Statens landbruksforvaltning selges det mer massevirke enn sagtømmer i Troms. For brenselflis har vi brukt en pris på kr 380 per m³ og for vedproduksjon kr 1 000 per m³. Favned selges for anslagsvis kr 900 per m³, ved i europall for kr 1 100 per m³ og ved i småsekker for kr 1 200 per m³.

Tabell 4.2 Produksjonsinntektene i skogbruket i Troms, anslag

Trevirke	Mengde, m ³	Pris per m ³	Produksjonsinntekter, kr
Sagtømmer og massevirke	3 500	300	1 050 000
Brenselflis	21 400	380	8 132 000
Vedproduksjon	160 000	1 000	160 000 000
Sum	184 900		169 182 000

Hvor mye ved som blir produsert i Troms er usikkert. SSB anslår forbruket i Troms til å være om lag 110 000 m³. Hvis vedproduksjonen i fylket er på dette nivået, vil det si at inntektene av vedhogsten er 50 mill. kr lavere enn anslaget i tabell 4.2.

En god del av vedhogsten er produksjon kun til eget bruk. Dette skjer både på gårdsbruk som driver med jordbruksproduksjon og på eiendommer hvor det ikke er annen primærnæringsproduksjon. Det skjer nok også en del salg av ved som ikke oppgis til myndighetene.

Vi har også prøvd å beregne kostnadene knyttet til skogbruket i Troms. Dette er vist i tabell 4.3. Det som er mest usikkert, er kostnadene i vedproduksjonen. Noe av vedhogsten skjer på hobbybasis av pensjonister og av lønnsinntakere. En del vedhogst skjer med lite teknisk utstyr. I andre tilfeller har folk overinvestert i utstyr i forhold til hvor mye ved som blir hugget. Vi har valgt å legge inn en kostnad på kr 530 per m³, noe som er det samme som er registrert i driftsgranskingene.

Tabell 4.3 Kostnadene i skogbruket i Troms, anslag

Trevirke	Mengde, m³	Kostnad per m³	Produksjonskostnader, kr
Sagtømmer og massevirke	3 500	200	700 000
Brenselflis	21 400	200	4 280 000
Vedproduksjon	160 000	530	84 800 000
Sum	184 900		89 780 000

De samlede inntektene i skogbruket i Troms er ifølge tabell 4.2 169 mill. kr og kostnadene (tabell 4.3) på 90 mill. kr. Dette gir et overskudd på nesten 80 mill. kr hvorav vedhogsten står for mesteparten av dette. Hvis vedproduksjonen i Troms er på 110 000 m³, vil kostnadene i skogbruket være 63 mill. kr og verdiskapingen 56 mill. kr.

Skogbruksgranskingene viser et arbeidsforbruk på 0,28 timer per m³ virke. Da er ikke arbeidstidene til entreprenøren regnet med. Hvis vi legger dette til grunn, vil det si at det brukes om lag 7 000 timer til å hugge sagtømmeret, massevirket og brenselflisen i Troms. Dette utgjør nesten 4 årsverk. I vedproduksjonen er det vanlig å regne med 4,7 timer per m³ ved som blir produsert. Dette gir et arbeidsforbruk på vel 400 årsverk i vedproduksjonen i fylket. Er vedproduksjonen 50 000 m³ lavere, vil arbeidsforbruket være på 280 årsverk.

Referanser

- Andreassen, K., Eriksen, R., Tomter, S. og Granhus, A., 2012. *Statistikk over skogforhold og skogressurser i Troms. Landskogtakseringen 2005-2009. Ressursoversikt 02/2012*. Internett:
http://www.skogoglandskap.no/filearchive/ressursoversikt_02_12_statistikk_over_skogforhold_og_skogressurser_i_troms.pdf
Norsk institutt for skog og landskap, Ås.
- Bjørklund, P.K., Rekdal, Y. og Strand, G-H., 2012. *Arealregnskap for utmark. Areal-Statistikk for Troms. Ressursoversikt 05/2012*. Internett:
http://www.skogoglandskap.no/filearchive/ressursoversikt_05_12_arealregnskap_for_utmark_arealstatistikk_for_troms_2.pdf
Norsk institutt for skog og landskap, Ås.
- Energiregnskap og energibalanse. Statistikkbanken. Tabell: 09703: Energibalansen. *Vedforbruk i boliger, etter fyringsteknologi (F)*. Internett:
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/save selections.asp>
Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Energiregnskap og energibalanse
Statistikkbanken. Tabell: 09704: Energibalansen. *Vedforbruk i fritidsboliger, etter fyringsteknologi og landsdel*. Internett:
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/save selections.asp>
Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- SLF, 2013. *Produksjonstilskudd i jordbruket. Antallstatistikk per 01.01.12 og per 31.07.12*. Internett: <http://32.247.61.17/skf/pt900/1310/PT900.HTM>. Lastet ned 4. desember 2013. Statens landbruksforvaltning, Oslo.
- SLF, 2013. *Produksjonstilskudd i jordbruket. Fordeling av søkere per 31.07.13*. Internett: <http://32.247.61.17/skf/pt965/131410/P965A.HTM>. Lastet ned 4. desember 2013. Statens landbruksforvaltning, Oslo.
- Stornes, O.K., Køhn, E. og Grevsrud, R., 2005. *Betydningen av landbruket for verdi skaping og sysselsetting i Nord-Norge*. NILF-notat 2005-8. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Oslo.
- SSB, 2014. *Konsumprisindeks*. Internett:
<http://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/kpi>. Lastet ned 20. januar 2014. Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- SSB, 2014. Statistikkbanken. *Folkemengde og kvartalsvise befolkningsendringer*. Internett:
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=Rd1222Kv&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=folkendrkv&StatVariant=&checked=true>
Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Vedlegg 1 Nærmere om beregningene

Beregningene i kapittel 3 i dette notatet er gjort med utgangspunkt i data fra produksjonstilskuddsregisteret hos Statens landbruksforvaltning og driftsgranskingene hos NILF.

Det er gjort beregninger for jordbruket i alle de 24 kommunene i Troms. Beregninger er gjort for alle typer driftsformer. Utgangspunktet for beregningene har vært produksjonstilskuddsstatistikkene fra SLF per 1. januar 2013 og per 31. juli.2013. Vi har brukt dyretallet for husdyrproduksjonene og areal for planteproduksjoner.

I en konkret kommune i Sør-Troms var det per 1. januar 2013 106 mjølkekyr på 9 bruk. 31. juli 2013 var det 98 mjølkekyr i denne kommunen på 8 bruk. I gjennomsnitt var bruksstørrelsen her på 12 mjølkekyr. For å beregne produksjonsinntekter, verdiskaping og sysselsetting for denne produksjonen i denne kommunen, ble det brukt tall for de minste brukene i mjølkesone 7. Disse hadde 15,0 årskyr i gjennomsnitt.

Tabell V.1 Beregningseksempel produksjonsinntekter, verdiskaping for storfe og arbeidsforbruk, mjølk i en kommune i Sør-Troms i 2013

Antall mjølkekyr	Produksjonsinntekter, kr		Verdiskaping, kr		Arbeidsforbruk, timer	
	Per ku	Sum	Per ku	Sum	Per ku	Sum
102	84 062	8 574 274	26 648	3 455 920	222,7	22 714

Vedlegg 2 Produksjonsinntektene

Tabell V.2 Produksjonsinntektene i 2013 for de ulike kommunene i Troms, mill. kr

Kommuner	Plante- produksjons- inntekter	Husdyr- produksjons- inntekter	Tilskudd	Andre inntekter	Sum produksjons- inntekter
Troms					
Harstad	1,4	42,5	35,2	1,2	80,3
Tromsø	0,8	24,4	25,4	0,7	51,3
Kvæfjord	1,7	31,9	24,6	0,8	58,9
Skånland	0,2	7,6	9,5	0,4	17,6
Ibestad	0,2	8,0	8,8	0,2	17,2
Gratangen	0,1	4,3	4,7	0,1	9,3
Lavangen	0,1	2,2	3,8	0,1	6,1
Bardu	2,7	23,1	20,0	0,7	46,6
Salangen	0,7	9,0	11,8	0,4	21,9
Målselv	9,3	37,5	31,1	0,8	78,7
Sørreisa	0,7	4,1	6,1	0,2	11,1
Dyrøy	0,1	7,2	8,5	0,4	16,2
Tranøy	0,1	5,1	5,7	0,3	11,2
Torsken	0,0	0,6	1,1	0,0	1,7
Lenvik	2,5	11,4	15,4	0,6	30,0
Balsfjord	1,0	69,8	75,3	3,6	149,8
Karlsøy	0,2	5,6	9,3	0,1	15,3
Lyngen	0,5	25,5	28,4	0,7	55,2
Storfjord	0,4	4,2	6,6	0,1	11,3
Kåfjord	0,7	18,6	20,5	0,3	40,1
Skjervøy	0,0	0,9	1,6	0,0	2,5
Nordreisa	0,8	22,1	25,9	0,5	49,3
Kvænangen	0,1	5,5	3,9	0,1	9,6

Vedlegg 3 Verdiskaping og sysselsetting

Tabell V.3 Verdiskaping og sysselsetting i 2013 for de ulike kommunene i Troms

Kommuner Troms	Verdiskaping, tusen kroner	Verdiskaping per innbygger, kroner	Sysselsetting, årsverk	Arbeidsforbruk per innbygger, timer
Harstad	30 471	1 254	109	8
Tromsø	20 776	295	78	2
Kvæfjord	22 341	7 249	80	48
Skånland	6 848	2 329	27	17
Ibestad	7 246	5 099	25	33
Gratangen	3 783	3 381	15	24
Lavangen	2 609	2 578	12	22
Bardu	18 561	4 719	60	28
Salangen	9 351	4 212	37	30
Målselv	30 965	4 670	94	26
Sørreisa	4 808	1 411	20	11
Dyrøy	6 766	5 686	27	42
Tranøy	4 538	2 997	18	22
Torsken	754	857	4	7
Lenvik	12 204	1 065	47	8
Balsfjord	61 200	11 003	229	76
Karlsøy	6 338	2 736	24	19
Lyngen	22 173	7 359	85	52
Storfjord	4 657	2 398	18	17
Kåfjord	16 508	7 476	52	44
Skjervøy	1 035	356	5	13
Nordreisa	20 291	4 184	68	26
Kvænangen	2 956	2	9	14
		374		

Vedlegg 4 Verdiskaping ulike driftsformer

Tabell V.4 Verdiskaping i 2013 for forskjellige driftsformer i de ulike kommunene i Troms

Troms	Verdiskaping mjølkeproduksjon, tusen kroner	Verdiskaping sauehold, tusen kroner	Verdiskaping geitehold, tusen kroner	Verdiskaping svinehold tusen kroner
Harstad	15 689	10 274		1 770
Tromsø	6 347	8 759	4 305	205
Kvæfjord	11 806	7 234	450	896
Skånland	2 371	3 150		
Ibestad	2 948	2 267	1 821	
Gratangen	1 492	2 194		
Lavangen		2 359		
Bardu	12 554	2 550	1 367	
Salangen	3 456	4 002	1 257	
Målselv	18 331	4 426	511	437
Sørreisa	1 220	3 063	108	
Dyrøy	3 473	2 821	450	
Tranøy	2 948	1 271		
Torsken		713		
Lenvik	3 100	4 769	763	501
Balsfjord	38 252	12 178	9 154	585
Karlsøy		2 271	3 731	
Lyngen	8 406	9 697	3 487	437
Storfjord	304	1 544	2 568	
Kåfjord	8 127	3 969	4 158	160
Skjervøy		888		
Nordreisa	9 183	6 880	3 626	44
Kvænangen	1 885	735		224

Vedlegg 5 Verdiskaping og årsverk i ulike år

Tabell V.5 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for alle produksjoner. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	25 636	26 995	30 471	151	119	109
Tromsø	25 326	20 851	20 776	148	93	78
Kvæfjord	19 364	22 497	22 341	101	95	80
Skånland	8 231	8 193	6 848	47	41	27
Ibestad	6 797	7 193	7 246	38	32	25
Gratangen	4 107	4 254	3 783	22	21	15
Lavangen	1 660	3 804	2 609	17	21	12
Bardu	16 659	16 192	18 561	76	67	60
Salangen	11 736	9 041	9 351	60	42	37
Målselv	32 583	30 075	30 965	150	121	94
Sørreisa	4 772	4 497	4 808	33	22	20
Dyrøy	6 375	5 645	6 766	34	27	27
Tranøy	5 889	5 365	4 538	32	24	18
Torsken	462	748	754	3	3	4
Berg	-15			1		
Lenvik	15 100	14 503	12 204	85	67	47
Balsfjord	66 299	60 876	61 200	333	264	229
Karlsøy	7 928	8 457	6 338	39	35	24
Lyngen	20 190	23 555	22 173	106	101	85
Storfjord	7 994	8 280	4 657	45	34	18
Kåfjord	19 648	19 695	16 508	101	77	52
Skjervøy	517	660	1 035	4	4	5
Nordreisa	25 830	22 041	20 291	135	90	68
Kvænangen	5 407	3 445	2 956	24	11	9

Tabell V.6 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for mjølkeproduksjon. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	15 149	12 642	15 689	64	48	47
Tromsø	10 960	6 836	6 347	48	26	19
Kvæfjord	9 205	9 965	11 806	36	38	35
Skånland	4 036	3 652	2 371	17	15	7
Ibestad	2 954	2 940	2 948	12	12	9
Gratangen	998	1 170	1 492	3	4	4
Lavangen						
Bardu	13 389	11 915	12 554	53	46	37
Salangen	5 793	3 890	3 456	27	16	12
Målselv	21 295	17 762	18 331	93	68	48
Sørreisa	1 715	1 373	1 220	7	5	4
Dyrøy	2 889	2 554	3 473	14	10	12
Tranøy	3 652	2 672	2 948	18	11	11
Torsken						
Berg						
Lenvik	5 583	3 682	3 100	24	15	11
Balsfjord	41 274	36 405	38 252	183	147	136
Karlsøy						
Lyngen	7 491	7 769	8 406	33	30	25
Storfjord	1 478	878	305	7	3	1
Kåfjord	9 650	8 258	8 127	40	26	19
Skjervøy						
Nordreisa	13 314	9 234	9 183	52	27	22
Kvænangen	3 929	2 145	1 885	13	6	5

Tabell V.7 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for sauehold.
Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	7 223	9 625	10 274	72	57	48
Tromsø	5 696	7 681	8 759	59	46	41
Kvæfjord	5 572	6 888	7 234	49	41	34
Skånland	2 814	3 031	3 150	24	18	15
Ibestad	1 531	1 980	2 267	14	12	11
Gratangen	1 914	2 400	2 194	14	14	10
Lavangen	1 324	2 654	2 359	14	16	11
Bardu	1 652	2 095	2 550	15	12	12
Salangen	2 538	2 911	4 002	18	17	19
Målselv	3 212	4 211	4 426	30	25	21
Sørreisa	1 593	2 446	3 063	19	15	14
Dyrøy	1 949	2 398	2 821	13	14	13
Tranøy	924	1 155	1 271	7	7	6
Torsken	462	748	713	3	3	3
Berg	-15			1		
Lenvik	4 498	5 352	4 769	40	32	22
Balsfjord	9 987	12 513	12 178	80	74	57
Karlsøy	1 633	2 165	2 271	12	13	11
Lyngen	5 505	8 546	9 697	45	51	45
Storfjord	1 166	1 621	1 544	13	10	7
Kåfjord	3 591	4 444	3 969	32	26	19
Skjervøy	517	590	888	4	4	4
Nordreisa	6 009	7 088	6 880	52	42	32
Kvænangen	419	692	735	9	4	3

Tabell V.8 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for geitemjølproduktion. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	301	379		1	2	
Tromsø	6 732	3 927	4 305	32	14	12
Kvæfjord	1 058	1 097	450	5	4	1
Skånland						
Ibestad	2 108	2 050	1 821	10	7	5
Gratangen	384	529		2	2	-
Lavangen						
Bardu	386	542	1 367	2	2	4
Salangen	2 848	1 627	1 257	13	6	4
Målselv	1 063	813	511	5	3	2
Sørreisa	937	327	108	5	1	0
Dyrøy	761	524	450	3	2	1
Tranøy	1 074	1 108		5	5	
Torsken						
Berg						
Lenvik	1 262	1 427	763	5	6	2
Balsfjord	12 702	9 871	9 154	59	35	30
Karlsøy	5 687	5 526	3 731	27	20	12
Lyngen	4 114	4 803	3 487	20	15	13
Storfjord	4 541	5 253	2 568	21	19	8
Kåfjord	6 118	6 713	4 158	28	24	14
Skjervøy						
Nordreisa	6 276	5 560	3 626	30	20	12
Kvænangen						

Tabell V.9 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for storfékjøttproduksjon. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	804	1 136	1 502	5	6	6
Tromsø	465	433	393	3	2	2
Kvæfjord	211	211	226	1	1	1
Skånland	774	1 452	1 308	4	8	5
Ibestad	97	223	147	1	1	1
Gratangen		70	82			
Lavangen	69	820	238	1	4	1
Bardu	567	691	434	3	4	2
Salangen	307	422	302	2	2	1
Målselv	321	1 312	1 431	6	7	6
Sørreisa	138	82	29	2		
Dyrøy	153			2		
Tranøy	138	375	299	2	2	1
Torsken			41			
Berg						
Lenvik		1 722	1 566		9	6
Balsfjord	1 188	972	886	8	5	4
Karlsøy	1 167	234	323	8	1	1
Lyngen		141	65		1	0
Storfjord	82	246	147	1	1	1
Kåfjord	485			3		
Skjervøy		70	147			
Nordreisa		105	522		1	2
Kvænangen			106			

Tabell V.10 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for svinehold. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	1 944	2 108	1 770	7	3	3
Tromsø	1 159	756	205	5	1	
Kvæfjord	1 931	1 690	896	4	3	2
Skånland	338			1		
Ibestad	76			1		
Gratangen	183	82		1		
Lavangen	96	314		1	1	
Bardu						
Salangen						
Målselv	402	595	437	1	1	1
Sørreisa						
Dyrøy						
Tranøy	50			1		
Torsken						
Berg						
Lenvik	863	998	501	2	2	1
Balsfjord	659	821	585	2	1	1
Karlsøy	576	515		1	1	
Lyngen	2 997	1 915	437	8	3	1
Storfjord	231			1		
Kåfjord	259	177	160	1		
Skjervøy						
Nordreisa	125	37	44	1		
Kvænangen	1 059	547	224	2	1	1

Tabell V.11 Verdiskaping og sysselsetting i ulike kommuner i ulike år for fjørfé, potet og grønnsaker. Inflasjonsjusterte tall for 2004 og 2009. 2013 = 100

Kommuner	Verdiskaping, 1000 kroner			Sysselsetting, årsverk		
	2004	2009	2013	2004	2009	2013
Harstad	215	1 105	1 236	2	3	5
Tromsø	315	1 217	768	2	3	4
Kvæfjord	1 387	2 646	1 729	6	8	7
Skånland	270	58	20	1		
Ibestad	31	1	64			
Gratangen	627	3	16	2		
Lavangen	171	15	11	1		
Bardu	664	949	1 656	2	3	4
Salangen	251	192	335	1	1	1
Målselv	6 290	5 381	5 828	15	17	16
Sørreisa	390	269	388	1	1	1
Dyrøy	624	170	22	1	1	
Tranøy	51	55	20			
Torsken						
Berg						
Lenvik	1 706	1 323	1 505	5	4	4
Balsfjord	510	294	145	1	1	
Karlsøy	31	17	14			
Lyngen	-	382	82		1	
Storfjord	94	281	94		1	1
Kåfjord	29	103	94			
Skjervøy						
Nordreisa	107	17	35			
Kvænangen		61	7			

Tidligere utgitt i denne serien – 2013

- 2013–1 Økonomien i jordbruket på Vestlandet. Trendar og økonomisk utvikling. Anastasia Olsen, Torbjørn Haukås, 76 s.
- 2013–2 Økonomien i jordbruket i Agder-fylka og Rogaland. Trendar og økonomisk utvikling 2002–2011. Tabellsamling 2007–2011. Anastasia Olsen, Torbjørn Haukås, Heidi Knutsen, 80 s.
- 2013–3 Økonomien i jordbruket i Nord-Norge 2011. Øyvind Hansen, 71 s.
- 2013–4 Verdiskaping i jordbruket i Trøndelag. Siv Karin Paulsen Rye, Stefan Brunzell, Kristin Stokke Folstad, Heidi Knutsen, 84 s.
- 2013–5 Governing Innovation for Sustainable Development: Designing creative institutions. John Bryden, Stig S. Gezelius, Karen Refsgaard, 21 s.
- 2013–7 Kan gårdsbasert entreprenørskap bidra til reiselivsutvikling og et livskraftig lokalsamfunn i Balsfjord kommune? Bente Sørensen, 82 s
- 2013–8 Økonomien i landbruket i Trøndelag. Utviklingstrekk 2002-2011. Tabellsamling 2007-2011. Kjell Staven, Svein Olav Holien, Kristin Stokke Folstad, Siv Karin Paulsen Rye, Inger Sofie Murvold Knutsen, 76 s.
- 2013–9 Kystlynghei og utegangarsau. Tiltak for auka verdiskaping. Agnar Hegrenes, Arild Spissøy, Samson Øpstad, 46 s.
- 2013–10 Økonomien i birøkt – konvensjonell og økologisk drift. Heidi Knutsen, Anastasia Olsen, Irene Grønningsæter, 26 s.
- 2013–12 Situasjonen og utfordringer i norsk og trøndersk melkeproduksjon. Eystein Ystad, Knut Krokann, Ola Flaten, Erland Kjesbu, 80 s.
- 2013–13 Verdiskaping i landbruket og landbruksbasert virksomhet i Telemark. Beregninger basert på 2011-tall. Heidi Knutsen, Merethe Lerfald, Eva Øvren, Siv Karin Paulsen Rye, Per Kristian Alnes, 130 s.
- 2013–14 Verdiskaping i landbruket og landbruksbasert virksomhet i Buskerud. Beregninger basert på 2011-tall. Heidi Knutsen, Merethe Lerfald, Eva Øvren, Siv Karin Paulsen, Per Kristian Alnes, 126 s.
- 2013–15 Evaluering av avgiftssystemet for plantevernmidler i Norge. Anne Strøm Prestvik, Jan Netland, Ivar Hovland, 69 s.
- 2013–16 Frakttilskudd kjøtt. Evaluering. Signe Kårstad og Ivar Pettersen, 74 s.
- 2013–17 Samfunnsøkonomisk prissetting av dyrket mark. Ivar Pettersen, Arnold H. Arnoldussen, Arne Grønlund, 11 s.

Tidligere utgitt i denne serien – 2014

- 2014-1 Kriteriebasert fordeling av fylkesvise BU-midler. Forslag til fordelingsmodell. Stine Evensen Sørbye, Ivar Pettersen, 33 s.
- 2014-2 Økonomien i jordbruket i Nord-Norge 2012. Øyvind Hansen, 79 s.
- 2014-3 Økonomien i jordbruket på Vestlandet. Trendar og økonomisk utvikling. Anna Smedsdal, Heidi Knutsen, 70 s.

ADRESSE HOVEDKONTOR

Postadresse:	Kontoradresse:	Telefon: 22 36 72 00
Postboks 8024 Dep	Storgata 2-4-6	Telefaks: 22 36 72 99
0030 OSLO		E-post: postmottak@nilf.no
		Internett: www.nilf.no

ADRESSE DISTRIKTSKONTORER

Bergen	Postadresse:	Postboks 7317, 5020 BERGEN
	Telefon:	22 36 72 40
	Telefaks:	22 36 72 99
	E-post:	postmottak-Bergen@nilf.no
Trondheim	Postadresse:	Postboks 4718 – Sluppen, 7468 TRONDHEIM
	Telefon:	73 19 94 10
	Telefaks:	73 19 94 11
	E-post:	postmottak-Trondheim@nilf.no
Bodø	Postadresse:	Statens hus, Moloveien 10, 8002 BODØ
	Telefon:	22 36 72 51
	E-post:	postmottak-Bodo@nilf.no

ISBN 978-82-7077-880-5
ISSN 0805-9691

